

รู้จักจิต

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ฟังเทศน์ เทศน์ธรรมะนะ เราฟังธรรม ธรรมะนี้กว่าจะได้มาไม่ใช่ของง่าย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้แต่ละพระองค์ ไม่ใช่ง่าย ๆ เลย เพราะต้องสร้างบุญญาธิการมาก สร้างบุญญาธิการนะ แล้วรื้อค้น ค้นคว้ามา ได้ธรรมะมา ถ้ามีธรรมแล้วเราถึงจะเข้าใจเรื่องธรรม เราศึกษาธรรมเพราะมีธรรม เราถึงศึกษาธรรม ชุมมือเปิบนะ เราคิดถึงชีวิตเรา ชีวิตเรานี้ สะดวกสบายมาก ชีวิตเรานั้นของมีอยู่แล้วไง

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าธรรมะไม่มีนี่ใครจะรื้อค้น ไม่มีบุญญาธิการทำไม่ได้หรอก มันลึกซึ้งมาก มันลึกซึ้งอยู่ในหัวใจของเรา เวลาเราเกิดตายๆ นะ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ ไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

“การเกิด” เวลาจิตมันเกิด กำเนิด ๔ เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดในโอปปาติกะ โอปปาติกะมันเกิดอย่างไร? เกิดโอปปาติกะ สิ่งที่เป็นโอปปาติกะ เกิดเลย เจริญเติบโตเลย เกิดมานี้ เหมือนเราเกิดมาเป็นผู้ใหญ่เลยไม่ต้องเลี้ยงตั้งแต่เด็กมาเลย นี่เกิดในโอปปาติกะ แล้วเขาเข้าใจของเขาไหม

เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ สิ่งที่เกิด กำเนิดเกิดในครรภ์ เราเกิดแล้ว เราไปอยู่ในนั้นเรารู้อะไรไหม เราคลอดออกมาเราเป็นมนุษย์ เราจะเข้าใจชีวิตของเราไหม? เราจะไม่เข้าใจชีวิตของเราเลย เพราะเราไม่รู้จักอะไรเลย เราไม่รู้จักนะ แต่ทางวิทยาศาสตร์ ทางการศึกษา ทางปัญญาของเรา เราว่าเราเป็นคนฉลาด เราเป็นคนมีปัญญา เรารู้มาก เราฉลาดมาก ทุกคนฉลาดมาก

โลกเจริญนะ โลกเจริญมาก เราเจริญมาก เรามีปัญญามาก สมัยก่อนคนโบราณนะ คนไม่มีการศึกษา เทคโนโลยียังไม่เจริญ เดียวนี้เจริญมาก เรามีความรู้มีความฉลาดมาก

ไม่รู้อะไรเลย เพราะมันเป็นเรื่องของวิญญูะ มันเป็นผลของการดำรงชีวิต แต่ในชีวิตของเราจริงๆ เรา รู้จักตัวเราไหม เรา รู้จักที่มาที่ไปของเราไหม เราไม่รู้จักที่มาที่ไปของเราเลยนะ เราเกิดมาที่นี่เราไม่รู้จักที่มาที่ไปของเราเลย แต่เรา รู้สิ่งที่เราประสบ สิ่งที่ประสบเห็นใหม่ เรามาจากพ่อจากแม่ พ่อแม่จากปู่ย่าตายาย เราก็เห็นอยู่ ชาติตระกูลของเราเป็นอย่างนี้ สิ่งนี้เราไม่รู้จักตัวของเราไง เพราะเราไม่รู้จักตัวของเราเลย

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย้อนอดีตชาติไป บุพเพนิวาสานุสติญาณ มันย้อนอดีตชาติไป พุทธภูมิตั้งแต่พระเวสสันดรลงไป เห็นอดีตชาติ เห็นการมาของจิตใจ การเกิดส่วนบุคคล การเกิดของจิตดวงนั้น ไม่ใช่การเกิด เกิดผลของวิญญูะคือเกิดจากพ่อจากแม่ การเกิดจากพ่อจากแม่นี้เป็นสมมุติ การเกิดจากพ่อจากแม่นี้เป็นสมมุติเห็นใหม่ สมมุติขึ้นมา เกิดจากเรา

คูลี คุณพระบวชมา เกิดจากอุปัชฌาย์ จากคฤหัสถ์ ตายจากคฤหัสถ์แล้ว สงฆ์ยกเข้ามาหมู่ ยกเข้ามาหมู่ด้วยจุดดลกรรม การอุบัติขึ้นมาเป็นพระ เป็นพระโดยสมมุติ เป็นพระนี่เป็นอุปัชฌาย์ ใครเป็นอุปัชฌาย์บวชมา ใครเป็นกรรมวาจาจารย์ เห็นใหม่ ก็รู้เท่านั้น รู้สิ่งที่ เป็นสมมุติ รู้สิ่งที่จับต้องได้ แต่ไม่รู้จักตนเห็นใหม่ ไม่รู้จักตนเลย

ถ้ารู้จักตนนะ เราจะไม่ทุกข์ไม่ยากอย่างนี้ ถ้าเรารู้จักตน “ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” มันต้องสิ้นกิเลสไป

แต่นี้เราศึกษาธรรม เวลาศึกษาธรรมก็เอากิเลสของเราไปศึกษากัน เอาความรู้ความเห็นของเราไปศึกษาเพราะอะไร เพราะธรรมะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ววางธรรมไว้ วางธรรมไว้นะ แล้วเราศึกษา เอากิเลสเราไปศึกษา เอาความเห็นของเราไปศึกษา เอาความรู้ว่าเราเป็นทางวิชาการ เรารู้มากนี่ไปศึกษา

คูลี ในปัจจุบันนี้ทางมหาวิทยาลัยเขาทำวิทยานิพนธ์กัน ทำวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์วิจัยทางศาสนาจนเปโระไปเพราะอะไร เพราะเอาโลกมาวิเคราะห์วิจัยไป ทำวิทยานิพนธ์เรื่องขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สาวกแต่ละพระองค์ เอาชีวประวัติต่างๆ มาทำวิจัยกัน ทำวิจัยค้นคว้าไปมันก็เป็นทางวิทยาศาสตร์ ทางวิทยาศาสตร์มันพิสูจน์ได้นะ มันพิสูจน์ได้ทางโบราณคดี สิ่งที่มี

อยู่สิ่งที่ขึ้นไป แต่สิ่งที่มีอยู่ สิ่งที่เป็นไป แม้แต่กระเบื้องขึ้นเดียวอายุขัยของมันเท่าไร มันสร้างมา ด้วยดินเผา เเผาด้วยความร้อนเท่าไร พิสูจน์ได้ทั้งนั้นนะ

แต่ผู้สร้างผู้ทำ มันเป็นรูปแบบไป แต่เนื้อหาสาระของมันล่ะ ความจริงของมันล่ะ ความจริงของมันเห็นไหม เราศึกษาธรรมก็เหมือนกัน มันเป็นรูปแบบโดยปัญญาของเราละ ปัญญา สำเร็จรูป ปัญญาสำเร็จรูปคือความคิดของเรา ความคิดทางการวิจัย เป็นปัญญาสำเร็จรูป พิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ด้วยข้อมูล

แต่ถ้าเป็นกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้ใหม่ ถ้าเป็นอย่างนี้ละ เราประพฤติปฏิบัติไป เราจะชำระกิเลสของเรา นี่เพราะเราเอากิเลสเราเข้าไปศึกษา มันถึงไม่รู้จักอะไรเลยนะ มันไม่รู้จักความเป็นจริง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้ เวลาศึกษาสุตมยปัญญา สุตมยปัญญา หมายถึงปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญามันละเอียด เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป การศึกษา ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัติศึกษาไปทำไม ปริยัติมีไว้ทำไม? ก็มีไว้ให้ศึกษา

สมัยพุทธกาลนะ พระไตรปิฎกยังไม่มี นี่ศึกษาจากปาก ศึกษาจากโอษฐ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ใครจะเข้าป่าเข้าเขาต้องไปขอธรรมะจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในปัจจุบันนี้ทางวิชาการ ทางตำรามีมหาศาลเลย ที่มีมหาศาลมันถูกหรือมันผิดล่ะ แต่สมัยก่อน คุณดูพระสารีบุตร จะไปไหนมีพระ ๕๐๐ ติดตามไป พระโมคคัลลานะ ลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะ พระสารีบุตรมีห้าร้อยๆ ห้าร้อยนี้ศึกษาเหมือนกับทางครูบาอาจารย์ ก็มีลูกศิษย์ลูกหาที่ศึกษาจากปาก ศึกษาจากการกล่าวต่อกัน ถึงแก่กันในปัจจุบันนั้นเลย นี่การศึกษาอย่างนั้นศึกษาจากผู้รู้จริง

แต่ขณะนี้ปัจจุบันนี้ ทางวิชาการเจริญ ถ้าไม่เก็บไว้ เราคิดกัน คุณสิ ทางสมุนไพรร ทางการแพทย์แผนโบราณ คนตายไปแล้วไม่ได้จารึกไว้ นั่นหมดเลยนะ ตายไปพร้อมกับเจ้าของ ความรู้นั้น ความรู้ตายไปกับคนตาย ความรู้ตายไปเพราะไม่ได้จดจารึกไว้ ถ้าจดจารึกไว้ พอจดจารึกไว้ เราจดจารึกไว้เราก็มาศึกษาของเรา แต่ความชำนาญของเราไม่เป็นอย่างนั้นหรอก

คนทำเป็นกับคนทำไม่เป็น คนทำไม่เป็น เราศึกษาขึ้นมา พืชสมุนไพรมันจะเป็นประโยชน์อย่างนั้น อย่างนั้น แล้วเราใช้เป็นใหม่ เราควรทำ...ความชำนาญเห็นใหม่ ความชำนาญของครู

ความชำนาญของหมอที่เขาู้ของเขา เขาทำของเขา แล้วพืชสมุนไพรที่เขาหามา สิ่งใดฤดูกาลก็ต่างกัน ฤดูกาลเห็นใหม่ ถ้าฤดูกาลหน้าแล้ง พืชสมุนไพรมันจะมีคุณภาพมาก ถ้าหน้าฝนมันมีชุ่มชื้นของมัน มันก็ต่างกันไป

แต่ผู้ที่เขาู้จริง เขาจะรู้ว่า ถ้าคุณภาพมันน้อย ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้น ถ้าหน้าแล้ง น้ำ มันน้อย พืชสมุนไพรมันมีคุณภาพมากก็ต้องใช้ส่วนน้อย ส่วนประกอบของมัน ส่วนที่เขาใช้ประโยชน์ของมัน นี่ความชำนาญเขาใช้ของเขา มันลงตัวของเขา การรักษาโรคลงใช้เจ็บมันก็หายได้ง่าย แต่ถ้าเรา เราก็ทำตามนั้น ถ้ามันทำถึงที่สุด ยามันดีมันก็รักษาได้เหมือนกัน รักษาได้ นี่พูดถึงการรักษาโรค

แต่ถ้าเราศึกษาของเรา พระไตรปิฎกทางวิชาการมีอยู่แล้ว เราศึกษาของเราเป็นสุดมยปัญญา มันเป็นไม่เหมือนพืชสมุนไพร เพราะพืชสมุนไพรมันรักษาโรค โรคคืออะไร? โรคคือเชื้อโรคในร่างกายใช้ใหม่ สิ่งที่เขาเข้าไปกำจัดเชื้อของมัน คุณสิ อย่างนี้มันก็รักษากันได้

แต่โรคกิเลสมันไม่เป็นเช่นนั้น โรคกิเลส เวลาเทศน์ขึ้นมา มันก็เหมือนกับโรคประจำตัวเรานี้ เจ็บไข้ได้ป่วย ถ้ามีรักษาโรคมันก็หาย ธรรมโอสถ แต่ธรรมโอสถมันละเอียดอ่อนละเอียดอ่อนกว่าทางการรักษาทางร่างกาย เพราะทางร่างกายมันเป็นเคมีต่างๆ ขนาดเรายังศึกษาแล้ว ที่มาของโรคที่มาต่างๆ เรายังศึกษาไม่ได้เลย แต่รักษาคุณไป

แต่ถ้าการรักษาใจนะ มันคุณไปได้ใหม่ เพราะอะไร เพราะเราสงสัย กิเลสเรามันสงสัยของเราเอง กิเลสมันสงสัย พอมันสงสัย มันก็สร้างภาพ

คุณสิ ในการประพฤติปฏิบัติ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ปริยัตินี้การศึกษามา เราศึกษามาแล้วทุกคนก็ง แต่ศึกษามาแล้วนะ ถ้ามันเข้าใจนะ เหมือนกับความรู้ เรายกระดับความรู้ของเรา ความรู้ของปุถุชน ความรู้ของเรา เราศึกษาทางวิชาการนะ ทางวิชาชีพ วิชาชีพเอามาประกอบอาชีพ แต่ขณะศึกษาธรรมะ ศึกษาเพื่อจะรู้จักตนเอง ที่นี้รู้จักตนเอง ู้ไปทำไม ก็เราก็คือเรายู่แล้ว ในสังคมไทยนะ ในสังคมชาวพุทธบอกว่า เราก็คือคุณงามความดีแล้ว เราก็คือคนดีแล้วทำไมต้องไปวัด เราก็คือคนดีแล้วเราทำไมต้องภาวนา ก็เป็นคนดีอยู่แล้ว

นี่ก็เหมือนกัน เราศึกษาเราก็คือแล้ว เรารู้แล้วเราทำอะไรต่อไป ถ้ารู้แล้วขึ้นมาะ มันยกระดับของความรู้นะ มันยกระดับของวุฒิภาวะของใจเพราะอะไร เพราะถ้าศึกษาธรรมะ ธรรมะ

มันสอนเรื่องอะไร? สอนเรื่องไตรลักษณ์ สอนเรื่องอนัตตา สอนเรื่องความเป็นไปของโลก โลกมันเปลี่ยนแปลงให้เราไม่ยึดติด ให้เราเข้าใจกับชีวิต แต่เข้าใจในเรื่องของศีลธรรมจริยธรรม มันยกระดับขึ้นมา

ถ้าเราดำรงชีวิตอย่างนี้ มันจะเห็นคุณค่าไหม ว่าถ้าเราไม่มีธรรมะ คือเราไม่เข้าใจเรื่องศาสนา เราใช้ชีวิตของเราประสาเรา นรกสวรรค์มีไหม? ก็ไม่เชื่อ บาปบุญคุณโทษมีหรือเปล่า? บาปบุญคุณโทษ เกิดมาก็ไม่เชื่อเรื่องบาปเรื่องกรรมแล้วนะ ถ้าจะเชื่อเรื่องบาปเรื่องกรรมเราก็ต้องเป็นคนดี ถ้าคนดีแล้วสมบัติเราก็จะได้น้อย ทุกอย่างเราก็ต้องเสียสละ เราเป็นคนขาด เราก็ไม่ได้สมความปรารถนา มันอยากมักใหญ่ใฝ่สูง อยากมั่งอยากมีอยาก...มันอยากไปหมดเห็นไหม ถ้าเราอยากมีอย่างนั้น เราก็ต้องเอาเปรียบเขา...นี่มันเป็นเรื่องโลก

ถ้าศึกษาธรรมะปั๊บ มันมาขัดเกลาดังนี้

ถ้ามันขัดเกลาดังนี้ ขัดเกลามาให้กิเลสมันอ่อนลง ขัดเกลามาให้เราเข้าใจชีวิต ขัดเกลามาต่างๆ เพราะจิตมันอยากศึกษาแล้ว ถ้ามันมันศึกษา ถ้าเข้าใจชีวิตละ เกิดมาต้องตายไหม? เกิดมาต้องตาย ถ้าเราตายไปแล้วมีอะไรคิดไม่ติดมือไปไหม ทรัพย์จากภายนอก-ทรัพย์จากภายใน ถ้าศึกษาไปเรื่อยๆ นะ

คูลี ครูบาอาจารย์เรามากเลย ศึกษาธรรมะ อ่านพระไตรปิฎก มันสะท้อนใจนะ มันสะท้อนใจ มันอยากเป็น อยากไป อยากพ้นทุกข์ อยากจะพ้นจากทุกข์ ถ้าอยากพ้นจากทุกข์ มันต้องประพฤติปฏิบัติ

ที่นี้การประพฤติปฏิบัติ ถ้าการประพฤติปฏิบัติ มันจะปฏิบัติที่ไหนล่ะ ไปปฏิบัติในพระไตรปิฎกหรือ ไปปฏิบัติตามทางวิชาการหรือ ก็ต้องปฏิบัติต้องทางวิชาการใช่ไหม ปริยัติก็ต้องปริยัติเป็นตัวตั้ง เห็นไหม ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธะ

เวลาครูบาอาจารย์เราไปหาหลวงปู่มัน “การศึกษามา ได้ถึงเป็นมหา สิ่งที่เป็นมหานะธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดทุนไว้บนศีรษะเลย แต่ขณะประพฤติปฏิบัตินะ เอาสิ่งที่เรียนมา สิ่งทีรู้มาเก็บไว้ในลิ้นชักก่อนได้ใหม่ แล้วเอาบุญแจ้เอ็กมันไว้อย่าให้มันออกมา เพราะมันจะมาถีบ มาขัดมาแย้งกัน”

ปริยัตินี้ เรียนมานี่ พอเรียนมาแล้ว เวลาปฏิบัติ กิเลสมันเอามาใช้ด้วย เวลาทำไปนี่สร้างภาพ วิตก วิจารณ์ ปิติ สุข เอกัคคตารมณ์ วิตกกี้คิดถึงพุทโธๆ พุทโธนี่วิตกวิจารณ์ นี่พุทโธ ปิติ สุข เรากี้มีความสุข มันก็เอกัคคตารมณ์ แล้วเราได้อะไร มันเป็นหรือยัง? มันไม่เป็นไปตามความเป็นจริงเลย

แต่ถ้าเราทำความจริงนะ ปริยัติ ปฏิบัติ ขณะปฏิบัติเราต้องทำตามข้อเท็จจริง ถ้าตามข้อเท็จจริงเห็นใหม่ สิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงถ้าเราปฏิบัติของเรา ถ้าโดยพื้นฐานเราตั้งสติของเรา ปฏิบัติเพื่ออะไร? ปฏิบัติเพื่อจะชำระกิเลส กิเลสมันอยู่ที่ไหน? กิเลสมันอยู่ที่ใจ แล้วเราจะเข้าไปถึงใจเราได้อย่างไร เราเข้าถึงใจ นี่รู้จักจิต

ถ้ารู้จักจิต จิตเราอยู่ที่ไหน จิตมันอยู่ที่ไหน เราจะเข้าถึงจิต เข้าถึงสมาธิทำอย่างไร ถ้ากำหนดพุทโธ พุทโธเข้าไป ถ้ามันเป็นไปตามข้อเท็จจริงนะ เวลาเข้าไปถึงพุทโธ พุทโธ ถ้าเป็นพุทโธเสียเอง กำหนดพุทโธก่อน ลมหายใจเข้านี่กพุท ลมหายใจออกนี่กโธ เริ่มต้นจากการประพฤติปฏิบัติ เริ่มต้นเลยเพราะอะไร

เพราะสิ่งที่เราไม่เคยเห็น สิ่งที่เราไม่เคยพบ มันทำอะไรแล้วมันเป็นนามธรรม มันจะจับต้องได้ยาก แต่ถ้าเราลมหายใจนี่กพุท ลมหายใจออกนี่กโธ นี่มันเป็นอานาปานสติ ลมหายใจหายใจเข้าและหายใจออกเป็นอานาปานสติ พุทโธเป็นพุทธานุสติ หายใจเข้านี่กพุท หายใจออกนี่กโธ มันเป็นรูปธรรมที่สุดของสิ่งที่เป็นนามธรรม มันก็จะทำของมันไปเรื่อยๆ มันมีสติของมัน ทำตามข้อเท็จจริงเป็นอย่างนั้น ตั้งสติไว้ มีอะไรเข้ามาออกแวกอย่าไปยุ่งกับมัน ไม่รับรู้ใดๆ ทั้งสิ้น

เวลาประพฤติปฏิบัติ โลกนี้เหมือนไม่มี มีเราคนเดียว เห็นใหม่ มีเราอยู่คนเดียว พุทโธ พุทโธ พุทโธของเราไปนะ ถ้ามันจิตสงบเป็นตามความเป็นจริง จนพุทโธไม่ได้ จนจิตมันสงบ ถ้าจิตสงบมันว่างหมด คนที่เริ่มประพฤติปฏิบัติเวลามันว่างมันปล่อยวาง แม้แต่สมาธิยังไม่รู้จักว่าสมาธิเลยนะ ถ้ามันรู้จักสมาธิ ความว่างๆ ถ้ามันคิดว่าเป็นความว่าง ว่างคือการปล่อยวาง ปล่อยวางมันคิดว่าเป็นนิพพานนะ นิพพานคือความว่าง มันมีความสุข มันมีความสบาย

แม้แต่สมาธิยังไม่รู้จัก แล้วมันจะไปรู้จักจิตของมันได้อย่างไร รู้จักจิตนะ ถ้าไม่รู้จักจิต ไม่รู้จักตัวตน คุณิ เราทุกคนว่าเรารู้จักตัวเราเอง เราเป็นคนฉลาด ยิ่งคบเพื่อนคบฝูง ยิ่งเข้าสังคม จะต้องฉลาดทันคน ยิ่งมีกิเลสตัณหาความทะยานอยาก จะนั่งบนหัวคน จะเหยียบย่ำคนนั้น จะมี

ปัญญามาก เสียเล่ห์เหลี่ยมจะเอาชนะคะคานกันไปตลอด เห็นใหม่ มันว่ามันเก่ง นี่ไม่รู้จักใครเลย เพราะสิ่งนั้นที่ทำการออกไป มันเป็นการขัดแย้งกันไปทั้งนั้น มันขัดแย้งกับเราก่อนเพราะอะไร

เพราะใจมันรู้ที่อยู่ว่า สิ่งนี้เราไม่รู้อะไรเลย แต่สิ่งที่เราไปรู้มันมีประโยชน์อะไรกับเราใหม่ เป็นวิชาชีพนะ ถ้าสิ่งที่ศึกษามาเป็นวิชาชีพ เขายังใช้ประโยชน์ของเขาขึ้นมา เขาเลี้ยงชีพของเขานะ สิ่งที่เขาเลี้ยงชีพ เวลาเขาต้องมีความชำนาญ เขาต้องฝึกงาน เขาทำงานของเขาแล้วประสบการณ์ของเขาจะ让他ชำนาญขึ้นไปเรื่อยๆ ผู้ประสบการณ์มาก เขากระทำของเขา นั้นเป็นวิชาชีพ

แต่ใจเรารู้อะไร? เราจะไม่รู้อะไรเลย

ถ้าเราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ สิ่งที่เป็นปัญญาอบรมสมาธินะ เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิของเราปัญญา ถ้าเราพุทโธ พุทโธ แล้วมันเป็นสิ่งที่มันต่อต้าน มันต่อต้านนะ เพราะอะไร เพราะมันเป็นจิตนิสัย สิ่งที่เป็นจิตนิสัย สัทธาจิต พุทโธ พุทโธ ทำได้ แต่ถ้าพุทโธจิตคือปัญญา เวลาพุทโธ พุทโธ มันไม่มีเหตุมีผล ทำแล้วมันไม่ลงใจ ก็ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญความคิดของเราไป

ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ไม่ใช่จะไปক্র่อมมัน ไปเพ่งมันเลยๆ ไปดูเลยๆ การดูเลยๆ มันเป็นการเพ่ง ถ้าเป็นการเพ่ง มันเพ่งกสิณ ดูกสิณ คำว่า “กสิณ” เพ่งกสิณเขียว กสิณแดง เพ่งอากาศ เพ่งต่างๆ มันเพ่ง มันเพ่งมีสติคุม มันเพ่งเพราะอะไร เพราะถ้าไม่มีสติมันจะเพ่งได้อย่างไร เวลาถ้าเพ่งอย่างนั้น เป็นรูปกสิณสีขาว กสิณน้ำ กสิณไฟ พอเพ่งเสร็จแล้ว ถ้ามันเป็นกสิณขึ้นมาขยายส่วนให้กสิณ สิ่งที่ยกขยายให้มันกว้างขึ้น แคบขึ้น เล็กลง ขยายส่วนได้ นั้นนะ ใอนั้นมันเป็นฉาน เป็น การเพ่งกสิณ

แต่ถ้าการดูเลยๆ ดูจิต จิตมันอยู่ไหน มันดูจิตดูอย่างไร มันดูออกไปมันก็หายไปหมด...มันไม่รู้เรื่อง มันไม่รู้จักจิตของมันเองเลย ไม่รู้จักจิต คนไม่รู้จักจิตแล้วปฏิบัติไปโดยสามัญสำนึก ปฏิบัติไปโดยกิเลส มันสร้างภาพ การดูนะ การเข้าใจ การเข้าใจคือการปัญญาอบรมสมาธิ มันมีเหตุมีผลใช้ใหม่ ความคิดมันให้โทษกับเรา ความคิด คนทุกข์เพราะความคิด ความคิดนี้ มันทุกข์เพราะความคิด

ทุกข์เพราะความคิดเพราะมันมีอะไร? มันมีกิเลสค้นหาความทะยานอยาก กิเลสมันเป็นกิเลสใหม่ๆ เราประพฤติปฏิบัติ กิเลสดิบๆ เลย กิเลสดิบๆ นะมีกำลังมาก คิดสิ่งใดนะ กิเลสมันพา

ไปก่อน เราไม่รู้ตัวว่าเราคิดนะ จนขนาดว่านอนไม่หลับ คิดจนนอนไม่หลับ ยับยั้งมันไม่ได้ มัน
เป็นธรรมชาติของที่มันที่กิเลสมันเร้าขนาดที่เราไม่รู้จักอะไรเลย

แต่ถ้าเราตั้งสติ นี่เราอยากมีความสุข เหมือนรถวิ่ง รถจอดไม่ได้ รถติดเครื่องแล้วเบรกแตก
มันจอดไม่ได้นะ เพราะไม่มีเบรก นี่ก็เหมือนกัน มันคิดมันไม่มีสติ มันก็เบรกแตก มันไป
ตลอดเวลาจนกว่ามันจะไปเกยอะไรเข้ามันก็หยุดของมัน เดียวมันก็ไปอีกแล้ว เหมือนรถไม่มีเบรก
ความคิดของเราที่เหมือนกัน มันคิดมันทุกข์เพราะความคิด มันไม่มีเบรก มันหยุดยั้งมันไม่ได้ พอ
ยังไม่ได้เราก้ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ

เอาปัญญาไล่ความคิดว่า ความคิดอย่างนี้มันมีประโยชน์อะไร คิดมาแล้วถึงมันจะเป็นจริง
มันจะเป็นอย่างนั้นจริงๆ ถึงเราอยู่นี่เพราะเราต้องการความสงบสัจ เราแยกออกมาจากสังคัม เรา
ไม่ต้องการ เอาความสงบของใจ ถึงมันเป็นแล้วมันก็เป็นอดีต อนาคตไปแล้ว ถ้ามันไม่เกี่ยวข้องกับ
อะไรกับเรา ใจไปฟูไปแฟบไปกับเขาทำไม ถ้ามันไม่ไปฟูไปแฟบ ถ้าเป็นเรื่องของเราละ เรื่องของ
เราก้ใช้ชีวิตของเรา มันก็ใช้ชีวิตไป

มันเป็นอดีตอนาคตนะ เราอยู่ในป่าในเขา เราอยู่ประพฤติปฏิบัติในวัดในวา เราจะไปยุ่ง
ข้างนอกไม่ได้หรอก ข้างนอกคือข้างนอก รับรู้ ไม่ใช่ปฏิเสธโลกนะ อยู่กับโลกโดยที่ไม่สนใจโลก
มันเป็นไปไม่ได้หรอก อยู่กับโลก แต่สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิดกับโลก เรามีสติเรามีสัมปชัญญะ เราไม่
ไปตามกระแส เราบริหารจัดการสิ่งนั้นได้ด้วย เราจะแก้ไขสิ่งนั้นด้วยความสมบูรณ์ นี่ก็เหมือนกัน
ถ้ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธินะ มันเห็นโทษของมัน มันมีสติ สติมันยับยั้งได้ รถมีเบรก รถถ้ามี
เบรกนะ เรามาขนาดไหน เราจะจอด เราเหยียบเบรกของเรา เราปลดแล้วเหยียบคันเร่ง เหยียบ
เบรก จะเข้า จะจอด จะถอยหน้า ถอยหลัง ได้หมดเลย

จิตก็เหมือนกัน จิต ถ้ามันมีสติสัมปชัญญะมันยับยั้งได้นะ ใหม่ๆ รถเขาสมบูรณ์มาจาก
ร้านค้าที่เราไปซื้อมา รถมันสมบูรณ์มาแล้ว แต่ในปัจจุบันนี้จิตเราสมบูรณ์อย่างนั้นใหม่ เพราะ
อะไร เพราะสิ่งต่างๆ ที่เป็นวัตถุเครื่องยนต์กลไกเราซื้อมามันสมบูรณ์มาใช้ใหม่ แล้วพอเราใช้มัน
มันจะเสื่อมสภาพไปเป็นธรรมดาใช้ใหม่ มันเสื่อมสภาพมันต้องซ่อมต้องบำรุงดูแลรักษาใช้ใหม่
ขณะที่เราซื้อมานี้สมบูรณ์ที่สุดเลย แล้วใช้แล้วมันเสื่อมสภาพไป

แต่จิตในการประพฤติปฏิบัติ ศูนย์ทั้งหมดเลย การสร้างสติก็ต้องสร้างขึ้นมาจากศูนย์ การ
จะใช้ปัญญาอบรมสมาธิก็มาจากศูนย์ มันสิ่งที่ไม่มี ศูนย์เปล่าณะ ไม่ใช่ศูนย์ ศูนย์เปล่ามันไม่มีเลย

แล้วเราศึกษาธรรมชาติของพระพุทธเจ้ามานี้มันอยู่ที่ไหน สติมันอยู่ในพระไตรปิฎก สติ คือ สมาธิ ปัญญา มรรค ๘ งานชอบเพียรชอบ ทุกอย่างชอบหมด แล้วมันชอบที่ไหน มันชอบในปริยัติ ชอบในหนังสือใช่ไหม แล้วความชอบของเรามันเกิดขึ้นหรือยัง? ความเป็นจริงของเรามันเกิดขึ้นหรือยัง? ความเป็นจริงของเรามันไม่มีสักอันเลย

ถ้าความเป็นจริงมันไม่มีสักอัน เราใช้สติขยับยั้งมัน ถ้ามีสติ สติก็เกิดจากเรา ขยับยั้งสิ่งนั้นไป ความคิดเอาปัญญายับยั้งมัน นี่ปัญญาในศาสนานะ องค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าบอก ปัญญาของเราคือปัญญารอบรู้ในกองสังขาร สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง สิ่งที่เป็นความคิดถ้ามันทัน มันหยุดของมัน มันหยุดของมัน มันแปลกใจเลย มันแปลกใจนะ รถที่มันวิ่งอยู่ตลอดเวลาเนี่ย เบรกไม่มี มันดำไครนะ มันชนไครนะ เราไม่ตายเขาก็ตาย ประสานงาตายทั้งคู่ นี่มันเป็นรถ เป็นคน

แต่ความคิดมันเป็นนามธรรม มันปะทะกับอะไรบ้าง? มันปะทะกับสิ่งเร้า โทสะ โมหะ มันปะทะหมด มันควรจะหลกถาญ มันควรจะมิชากศพาให้เรานับได้เคลื่อนเลย...แต่ไม่มี เพราะเราไม่รู้อะไรเลย ไม่เคยเห็นอะไรเลย แล้ววิ่งไปกับเขา ไม่รู้เรื่องอะไรเลย ตรีกในธรรมะก็ว่า ธรรมะๆ ว่างๆ กว้างๆ กันไป ไม่รู้จักอะไรเลย สมาธิก็ไม่รู้จัก

การเริ่มต้นการพื้นฐาน สมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐานนะ สมถะแก้กิเลสไม่ได้ สมถะนี้แก้กิเลสไม่ได้หรอก แต่ถ้าไม่มีสมถะมันจะเป็นวิปัสสนาไปไม่ได้ มันเป็นวิปัสสนิก มันเป็นความคิดของเรา เป็นความเพ้อฝัน มันไม่เป็นความจริง ไม่รู้จักอะไรเลย เหมือนคนขาดสติ

คูสิ เราเป็นคนมีสติสัมปชัญญะ เราเป็นคนดี เรามีสติ เราทำอะไรเราก็ทำได้สมบูรณ์ คนบ้าเห็นไหม คนเหมือนกันแต่มันไม่มีสติ มันขาดสติ ถ้าขาดสติจนขนาดที่ว่ามันสั่งสมมาจนรุนแรง ต้องจับส่งโรงพยาบาล บังคับตัวเองไม่ได้เลย จิตก็มีอยู่แต่ขาดสติ หมุนไปตามความเพ้อฝัน

ในการประพฤติปฏิบัติเราก็เหมือนกัน ถ้ามันเป็นความจริง มันมีสติ มันมีปัญญาเข้ามา อดนะ ถ้ามันมีเบรก เราไม่เคยเบรกมันได้เลย แล้วเราเบรกมันได้ คิดคูสิ เราขับรถไปรถที่ไม่มีเบรกกลางจากเขา แล้วเราเบรกได้ เรายับยั้งรถได้นี้มันจะทิ้งแค่ไหน มันจะแปลกใจแค่ไหน

นี่ก็เหมือนกันถ้าเราหยุดจิตของเราได้ด้วยสติ ด้วยปัญญา มันหยุดของมัน มันรู้ มันทิ้งมาก นี่ใจชักเริ่มเห็น เห็นไหม นี่ปัจจุตัง สันทิภูจิวโก ความรู้ความเห็นของใจ ถ้าใจมันรู้เห็นของมัน

มันจะรู้จักตัวมัน เริ่มรู้จักตัวมัน มันจะทำบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า มันจะสงบเข้ามา สงบเข้ามา คำว่า “สงบเข้ามา”

“เบรค” เริ่มต้นเราใช้ไม่เป็น หรือใช้แล้วมันหยุดได้ ต่อไปเราขับรถไป รถของเราจะไม่ชนสิ่งใดๆ เลย จะไม่ประสานงากับใคร จะหลบเลี่ยง หลบสิ่งกีดขวางที่รถจะเข้าถอยหน้าถอยหลัง นี่ถ้ามีสติ มีการฝึกด้วยปัญญาอบรมสมาธิ มันจะควบคุมใจของเราไม่ไปประสานงากับสิ่งใดๆ ไม่ไปประสานงากับความทุกข์ ไม่ไปประสานงากับความโลภ ความโกรธ ความหลง ความโลภ ความโกรธ ทำให้มันพุ่งชน มันเป็นสิ่งกีดขวาง เราหลบมันๆ หลบให้จิตสงบเข้ามา ทำบ่อยครั้งเข้าๆ จิตมันสงบเข้ามาด้วยสติ ด้วยปัญญา สติปัญญาอย่างนี้ นี่ปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นอบรมสมาธิ มันไม่ใช่วิปัสสนา

ไม่ใช่วิปัสสนาเพราะอะไร ถ้าไม่วิปัสสนา เพราะมันไม่รู้จัก ถ้าไม่รู้จักเห็นไหม คุณติ เรากำหนดพุทโธๆ ขณะจิตมันว่างเป็นสมาธินะ ยังไม่รู้จักสมาธิเลย ถ้ารู้จักสมาธิ สิ่งที่มีสมาธิมันมีกำลังของมันใช่ไหม แล้วสมาธิ สิ่งที่เป็นสมาธิ รู้จักสมาธิ ถ้ารู้จักสมาธิ ผู้ที่ประพฤติกฎปฏิบัติจะไม่ติดในสมาธิ

ทำไมมันติดในสมาธิล่ะ มันว่าง มันเป็นสิ่งที่มีความสุข มันเป็นสิ่งที่มีหัตถ์จรรย มหัตถ์จรรย จนเราคาดหมายผิด เราเข้าใจว่านี่คือนิพพาน นี่คือธรรม พอนี่คือธรรมปั๊บ จิตมันติด ติดเพราะอะไร? ติดเพราะมันไม่รู้ ไม่รู้เพราะอะไร เพราะมันหลง ถ้าคนมันหลง มันไม่รู้ มันจะรู้ได้อย่างไร นี่ถึงไม่รู้จักสมาธิไง แม้แต่สมาธิก็ไม่รู้จัก

ถ้าเป็นมิจฉาสมาธินะ มันจะไม่มีสติ มันจะว่างออกไปจนเราไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่มีที่เริ่มต้น ไม่มีการควบคุม ถ้าเป็นสมาธิมันจะมีที่ควบคุมเห็นไหม พุทโธๆ พอจิตมันสงบเข้ามาเรื่อยๆ พุทโธเรื่อยๆ เป็นขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ เป็นสมาธิเป็นขณิกสมาธิเข้ามา แล้วมันเสื่อม มันถอยออกมา มันเสื่อมมันจะทำอย่างไร

ฝึกฝนบ่อยครั้งเข้าจนมันละเอียดเข้าไป จนเป็นอุปจารสมาธิ ถ้า “อุปจารสมาธิ” หมายถึงว่าสมาธิมันมีฐาน มันแน่นขึ้น มันมีพื้นฐาน มันมีกำลังของมัน แล้วมันออกรู้ได้ไง ออกรู้ อุปจารสมาธิคือออกรู้นิมิต ออกรู้สิ่งต่างๆ ออกดูกาย ถ้ามีกำลังนะ ถ้ามีกำลัง พุทโธเข้าไปอีกๆ มันจะเข้าไปถึงอัปปนาสมาธิ อัปปนาสมาธิมันจะดับหมด พุทโธดับ ทุกอย่างดับหมด ดับ มันค่อยๆ ละเอียดเข้าไป ละเอียดเข้าไป เรารู้หมดๆ

ถ้าผู้ชำนาญ สมาธิก็รู้จักว่าเป็นสมาธิ ปัญญาที่รู้จักว่าเป็นปัญญา

แต่ถ้าไม่รู้จักสิ่งใดๆ เลย จะไม่รู้จักอะไรเลย แล้วก็กลายเป็นเรื่องของโลกไปหมด ปฏิบัติธรรมโดยโลก โลกคืออะไร? โลกคือความสามัญสำนึก โลกคือการศึกษาโดยสมอง โลกคือการศึกษาโดยกิเลส กิเลสตัณหามันสอดเข้ามาในปัญญาของเรา การคิด การใคร่ครวญ การใช้ปัญญานั้นเป็นปัญญาของโลก มันถอนกิเลสไม่ได้ มันไปถอนธรรมะออกต่างหาก ถอนความจริงใจ ถอนสิ่งที่จะเป็นคุณธรรมให้เป็นความลุ่มหลง ลุ่มหลงติดอยู่ในสามัญสำนึกอย่างไร้คิดในสามัญสำนึกของความรู้ ความรู้ที่มันเป็นไป แล้วรู้อย่างนี้รู้ไม่จริง

ถ้ารู้จริงมันสงสัยทำไม รู้ไม่จริงมันสงสัยทำไมว่างๆ ทำอย่างไรต่อไป...คือตัวเองจะเดินหน้าไปก็ไม่ได้ จะถอยหลังก็ไปไม่ได้ นี่มันไม่รู้จริง มันคา มันติด

ถ้ามันรู้จริงขึ้นมา ถ้าเป็นสมาธิมันต้องใช้ปัญญาใคร่ครวญว่า สิ่งที่เป็นสมาธินี้มันเป็นสมาธิจริงไหม ถ้าเป็นสมาธิจริง เราน้อมออกไปดูกาย เวทนา จิต ธรรม มันจะเป็นจริงไหม ถ้ามันเป็นสมาธิจริง มันทำออกไปหากาย เวทนา จิต ธรรม มันต้องเป็นความจริง เพราะอะไร เพราะมีกำลังของมัน

แต่ถ้าเราไปเข้าใจใจ เราเข้าใจว่า มันเป็นนิพพาน มันเป็นธรรม ถ้าเข้าใจนะ ถ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ มิจฉาสมาธิเลย มันว่างออกไปหมดแล้วมันสร้างภาพ สร้างภาพตามความเป็นไป เพราะในการศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การพิจารณากาย การผ่านกายไปเป็นโสดาบัน เป็นสกิทา เป็นอนาคา ว่าไปเรื่อย มันเป็นการสร้างภาพ สร้างภาพขึ้นมา

การวิปัสสนา การทำ มันต้องมีครูบาอาจารย์ตรงนี้ ถ้ามีครูมีอาจารย์คอยชี้แนะ สิ่งใดเป็นจริง มันวัดค่าได้ เหมือนเรานี้เราไปถึงจุดหมายปลายทางทางใดทางหนึ่ง แล้วถ้ามีผู้เดินไปถึงจุดหมายปลายทางนั้น เหมือนจุดหมายปลายทางมีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง ต้นไม้ใหญ่เราก็เห็นมาแล้วใช่ไหม ถ้าใครไปถึงจุดหมายปลายทางไปเห็นต้นไม้ใหญ่นั้น เขาไม่ต้องบอกว่าเขาไปถึงจุดหมายเลย

เขามายกเลย ต้นไม้ใหญ่ต้นนั้นมีลักษณะอย่างนั้นๆ คนนี้ภาวนาใช่ เพราะลักษณะของต้นไม้เป็นอย่างนั้น เขาไม่ได้มายกเลยว่าเขาจะไปอย่างไร เพราะเขาไม่ได้พูดถึงการกระทำเข้าไปถึงต้นไม้ต้นนั้น แต่เขาไปพูดถึงต้นไม้ต้นนั้นถูก มันยังถูกเลย แต่นี่เราไม่รู้ ต้นไม้เราก็ไม่รู้ สิ่งใดเราก็ไม่รู้ จิตก็ไม่รู้จักจิต ไม่รู้จักอะไรเลย สมาธิก็ไม่รู้จักสมาธิ

ถ้าเป็นสมาธิเห็นใหม่ คนที่ทำสมาธิจนชำนาญ มันจะเป็นขั้นตอนของมันเลย

“ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ”

สมาธิทำอะไร? ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิมันใช้ปัญญาพิจารณาความคิด เพราะความคิดมันเป็นสิ่งที่แสดงออกของพลังงานคือตัวจิต ตัวจิตมันมีพลังงานออกมา มันเสวยอารมณ์ออกมา อารมณ์มันเกิดขึ้นมา แล้วอารมณ์มันให้ผลเป็นทุกข์เป็นยาก ถ้ามันเป็นหน้าที่การงาน มันก็ให้ผลเป็นโดยธรรม โดยธรรมโดยที่มีสติยับยั้งเรา สิ่งที่ทำขึ้นมาโดยธรรม เราฝึกมันตลอด เราควบคุมมันตลอด ถ้ามันสงบเข้ามา เพราะเราควบคุมจิตตลอดเวลา ถ้าจิตมันสงบเข้ามา เรามานั่งสมาธิหรือเราเดินจงกรมมันจะง่ายขึ้นมา สิ่งที่ย่างขึ้นมาจากมันสงบเข้ามา

เพราะความว่าจิตสงบเข้ามา อวิชชา การครอบงำของมาร ยังไม่ได้ทำมันเลย ยังไม่ได้แก้ไขสิ่งใดๆ เลย มันต้องเพิกออก ทำลายออก สิ่งที่เกิดเพิกออก ทำลายออก ถ้ามันเป็นชิปปาปัญญาอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คิณที่พระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะตรัสรู้ธรรมขึ้นมาเห็นใหม่ ฉันทอาหารของนางสุชาดา พอฉันทอาหารของนางสุชาดา ปัญจวัคคีย์ทิ้งไปหมดเลย ทิ้งไปหมดเลย เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามักมาก อดอาหารขนาดนี้ทำความเพียรขนาดนี้ยังไม่สำเร็จ แล้วจะไปสำเร็จได้อย่างไร

เสร็จแล้ว ฉันทอาหารนางสุชาดา ลอยถาดทองคำเลี้ยงตาย แล้วคืนวันเพ็ญเดือน ๖ นั้นเลย

“ถ้าวันนี้ ถ้าไม่ได้ตรัสรู้ ถ้าวันนี้ไม่บรรลุธรรม จะไม่ลุกจากโคนต้นโพธิ์เลย”

พอนั่งไป ตั้งแต่ปฐมยาม บุพเพนิวาสานุสติญาณย้อนอดีตไป จิตมันสงบเข้ามาแล้วมันไม่เข้าที่ มันเข้ามาแล้วมันเข้ามาสงบแล้วมันออกไปเห็นข้อมูลเดิม แล้วเข้าที่กลับมาออกไปรู้อีก จุติปปาทญาณ อนาคตเห็นใหม่ แล้วกลับมาที่อาสวัคชญาณ คิณเดียว นั่งคนเดียว

ชิปปาปัญญา หมายถึง ครั้งเดียวตรัสรู้ได้เลย จิต ตัวจิตที่มันทำลายแล้วนี่ทำลายตัวจิต พอจิตมันถึงสิ้นกิเลสไป อาสเวหิ จิตตานิ วิมุจฺจิง สุติ จิตนี้รู้จักจิต แล้วตัวจิตมันทำลายตัวมัน อาสเวหิ จิตตานิ วิมุจฺจิง สุติ ตัวจิตนี้มันทำลาย ตัวจิตมันเป็นธรรมชาติ มันเป็นพระอรหันต์ไป เป็นศาสดาของเรา ไม่มีตัวจิต ไม่มีตัวภพ

ถ้ามีตัวจิต ตัวภพ เห็นใหม่ แล้วพระสารีบุตรไปศึกษากับสังขย

ศึกษา “สิ่งใดๆ ก็ไม่ใช่”

“ไม่ใช่คืออะไร?”

“ไม่ใช่คือไม่ใช่”

คือพยายามปฏิเสธว่าไม่ใช่ เหมือนที่เราทำกันนี้ ธรรมะว่าง สิ่งใดก็ว่าง เหมือนสัญญาขัยเลย สัญญาขัยบอก “ไม่รับรู้ใดๆ ทั้งสิ้น สิ่งที่ไม่มีก็คือไม่มี ในไม่มีก็คือไม่มี ทุกอย่างไม่มีหมดเลย” ใ้พวกเราปฏิบัติกัน เห็นไหม โนนก็ว่าง ว่างก็คือว่าง ในว่างก็คือว่าง ว่างก็คือว่าง...แล้วมันมีเหตุผลอะไร

จนพระสารีบุตรนะ สร้างบุญญานิยามมา เพราะปรารถนามาเป็นพระอัครสาวก “สิ่งนี้ไม่ใช่” เพราะว่าขนาดเรตรีกใช้ปัญญาไปขนาดไหน มันไม่ถึงที่สิ้นสุด มันสิ้นสุดไม่ได้เพราะไม่รู้จักสมาธิ ไม่รู้จักมรรค ไม่รู้จักวิธีการ จนขนาดว่าสัญญากับพระโมคคัลลานะ “ถ้าเราเจอครูบาอาจารย์ต้องบอกกัน เพราะที่นี้ไม่ใช่แล้ว” ก็แสวงหาอยู่

จนมาเจอพระอัสสชิณะ เห็นกิริยาการเคลื่อนไหว เพราะคนที่ปฏิบัติ คนที่มีคุณธรรม กิริยาการเคลื่อนไหว การแสดงออก มันดูกันออก การมีสติ การเหยียดคู่ จะเร็วจะช้าขนาดไหนก็เขามีสติของเขาอยู่ เขาทำอย่างนี้ได้อย่างไรถ้าใจเขาไม่นิ่งพอ สิ่งนี้นิ่งพอมันทำให้สะอึกใจ เห็นไหมตามพระอัสสชิไป

ถึงมีโอกาสดามว่า “ใครเป็นคนสอน บวชเพื่อใคร”

“เราเป็นคนบวชใหม่...” ทั้งๆ ที่เป็นพระอรหันต์นะ

“เราเป็นคนบวชใหม่ ธรรมที่ศึกษามากมีแต่น้อย” นี้อ่อนนุ่มถ่อมตน พออ่อนนุ่มถ่อมตนนะ

“จะบวชใหม่ก็ไม่สำคัญ ขอให้สิ่งใดก็ขอให้บอก” มันเป็นหน้าที่ของพระสารีบุตรที่ไปพิจารณาเอง

“องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนว่า ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้ไปดับที่เหตุนั้น”

นี่พระสารีบุตรฟังพระอัสสชิเทศน์ครั้งแรกเป็นพระโศดาบัน แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขีปปาภิญญาตรัสรู้ทีเดียว โดยชอบ ตรัสรู้เลย แต่เวลาพระสารีบุตร ต้องบรรลุเป็นพระโศดาบันก่อน แล้วสอนไป เป็นโศดาบัน เป็นสกิทา เป็นอนาคา จนถึงที่สุดแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนถึงสิ้นกิเลส นี่จิตของคนมันไม่เหมือนกัน

แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระโศดาบันตรงไหน เป็นสกิทาคาตรงไหน เป็นอนาคาตรงไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรลุธรรมขึ้นมาเป็นโศดาบันตอนไหน เพราะจิตมันต่างกัน

แล้วในปัจจุบันนี้ครูบาอาจารย์ที่ขีปปาภิญญาที่ตรัสรู้โดยเร็ว ทีเดียวตรัสรู้ไปได้ แต่ในเวไนยสัตว์ ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้ามันผ่านได้เป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไปมันก็สมควรแล้ว มันก็ขึ้นไปตามความเป็นจริงแล้ว ความเป็นจริงมันถึงต้องเป็นขั้นตอน ขึ้นตอน เห็นไหม มรรค ๔ ผล ๔

ถ้าทำได้มรรค ๔ ผล ๔ ต้องให้เป็นธรรมตามความเป็นจริงโดยปฏิบัติ โดยการกระทำ ไม่ใช่โดยให้กิเลสมันหลอก ถ้ามันโดนกิเลสมันหลอก ไม่รู้จักสิ่งใดๆ เลย มันรู้จักกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ แล้วมันเทียบเคียงสิ่งนั้นมาเป็นธรรมะของเรา แล้วเราไม่รู้เลยว่า กิเลสมันสร้างภาพ

แต่ถ้าเป็นความจริงนะ เราพยายามทำให้มันสงบเข้ามา พอสงบเข้ามา มีสติสัมปชัญญะพร้อมหมด ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิจิตมันก็จะปล่อยวางเข้ามาตั้งแต่ปุณฺชน ใครที่ใช้ปัญญาอบรมสมาธินะ เวลาเริ่มต้นรังความคิดตัวเองอยากมาก ความคิดของตัวเองนี่อยากมาก ยิ่งถือธุดงค์นะ ยิ่งพระนี่ถือธุดงค์ ถือสิ่งใดมกน้อยสันโดย กิเลสมันยิ่งคั่นแรง เพราะมันอยากได้ ยิ่งบีบคั้นมัน มันยิ่งแสดงออกมาก เราก็ต้องมีสติบีบคั้นมัน ฝึกฝนมัน เพราะธุดงค์คือการขัดเกลากิเลส มันไม่ใช่การฆ่า เป็นการขัดเกลา

คำว่า “ขัดเกลา” นี่คือการทรมาน ถ้าคนเรา คูตี เราหิว แล้วเรายังไม่ยอมให้เรากินอีก มันจะหิวขนาดไหน เราหิวข้าวอยู่แล้ว แต่เรากินแค่คำสองคำเพื่อจะประทังชีวิต แล้วความอยากมันจะกินมากกว่านั้นไหม นี่ก็เหมือนกันธุดงค์ เราธุดงค์เพื่อมกน้อยสันโดย มันถึงคิดคั่น เห็นไหม เราใช้ปัญญาไล่มันๆ ไล่มันเข้าไปบ่อยครั้งเข้า สิ่งทีบ่อยครั้งเพราะอะไร

เพราะสิ่งที่เป็นปัจจัยเครื่องอาศัยมันเป็นมีเครื่องล่อ รูป เวทนา สัญชาต วิญญาณ เห็นไหม เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร เป็นบ่วงของมาร เป็นพวงดอกไม้แห่งมาร กิเลสมันติดแน่นเพราะเราเคยชินอยู่กับมัน แล้วเราใช้สติควบคุมเห็นไหม มันชอบสิ่งใด ความรู้สึกเรามันชอบอะไร มันรักอะไร มันต้องการอะไร

เราใช้ปัญญาใคร่ครวญมันว่า มันจำเป็นจริงไหม มันต้องใช้เช่นนั้นจริงไหม มันต้องถึงขนาดนั้นเลยหรือ แล้วถ้ามันผ่อนจากนั้น น้อยกว่านั้นนิดหน่อย หรือว่าทำแต่พอประมาณจะได้ไหม

ถ้ามันได้ นี่ไง นี่ก็เราทรมานกิเลสแล้ว เราต่อสู้กับมันแล้ว พอต่อสู้กับมัน ด้วยความบ่อยครั้งเข้า ถ้าเหตุผลมันมีมากกว่านะ มันปล่อย พอมันปล่อยขึ้นมามันก็สบายโล่งๆ นี่ปัญญาอบรมสมาธิ พอมันอบรมบ่อยครั้งเข้า สิ่งของมันต้องการสิ่งที่มันคิดค้น สิ่งของมันแสวงหา คนไม่ทุกซ์ ไม่ยากไม่อดไม่อยาก ยิ่งรุดงควัตร ยิ่งเข้าป่ายิ่งตั้งกตึกกาขึ้นมา มันยิ่งต้องการมาก พอต้องการมาก เราก็ใช้ปัญญาต่อสู้กับมันมาก

พอต่อสู้กับมันมาก เหตุผลที่เราใช้ ปัญญาที่เราใช้เหนือกว่า พอเหนือกว่ามันก็จะปล่อยบ่อยครั้งเข้า จนถึงที่สุด จุดของมันที่สิ้นสุดของกระบวนการของมันคือมันขาด มันปล่อยเลย รูป รส กลิ่น เสียงไม่ใช่เรา รูป รส กลิ่น เสียงไม่ใช่จิต จิตกับรูป รส กลิ่น เสียงมันจะทันกันหมดเลย พอมันปล่อยขึ้นมานี่กัลยาณปุถุชน ในพระไตรปิฎกยืนยันไว้นะ ปุถุชน กัลยาณปุถุชน โสคาปัตติ มรรค โสคาปัตติผล สกิทาคามรรค สกิทาคาผล อนาคามรรค อนาคาผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑

แล้วทำไมในระดับธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พูดไว้ในพระไตรปิฎก แล้วมันต่างกันอย่างไร ถ้าไม่ต่างกันทำไมท่านบัญญัติไว้ต่างกัน ถ้าไม่ต่างกันทำไมท่านบัญญัติไว้ทำไม บัญญัติไว้เป็นบันไดให้เราก้าวเดินขึ้นไปเลย บันไดที่เราควรจะก้าวเดินขึ้นไปเลย ก้าวเดินที่ไหน? ก้าวเดินที่จิต จิตมันจะเปลี่ยนแปลงของมันตลอด แล้วมันจะก้าวเดินสูงขึ้นไป วุฒิจองจิตมันเจริญขึ้นมา เจริญขึ้นมา มันอยู่ที่ใจเรา

ถ้าไม่ต่างกันพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ทำไม บัญญัติไว้เพราะมันต่างกันนะสิ มันต่างกันโดยข้อเท็จจริง โดยความจริงเลย แต่เราไม่เห็นความต่าง ขณะเราทำเข้าไปแล้ว เราชูปมือเปิบเลย ในการประพฤติปฏิบัติพึงธรรมนี้ชูปมือเปิบอยู่แล้ว เพราะมีครูบาอาจารย์ มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัม

พุทธเจ้าวางธรรมไว้เราถึงได้เห็นธรรมะ เราถึงได้เห็นการเกิดของจิตที่มันเปลี่ยนแปลง ถ้าจิตมันเกิดมันตาย คุณมันเกิดเป็นมนุษย์นี่รู้จักอะไรกับมัน เกิดเป็นโอปปาติกะ เกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เรารู้จักอะไรกับมัน

เราไปได้สถานะใดๆ เราก็หลงไปตามสถานะนั้น เรามาเป็นมนุษย์เราก็เพลินในมนุษย์ ออกจากมนุษย์ ออกจากคนมาบวชเป็นพระ เราก็มาถือสถานะว่าเราเป็นพระ เราเป็นพระ เราเป็นคนที่มีศีลมีธรรม เราเป็นคนที่เหนือคน กิเลสมันเสริมไปตลอด แล้วมันไม่รู้จักตัวมันเองเลย ทีนี้ธรรมวินัยเห็นใหม่ ธรรมวินัยบังคับมาเพื่อให้ย้อนกลับมาให้รู้จักตน รู้จักตนมันก็อ่อนนุ่มถ่อมตน รู้จักตนก็ควบคุมตน ควบคุมตนนี้ควบคุมที่จิต

ถ้าจิตไม่กระดิกพลิกแพลงนะ ปากก็ไม่อ้า ปากไม่พุดหรือ เพราะจิตมันกระดิกพลิกแพลง พวจิตมันกระดิกพลิกแพลงมันออกไปทางปาก ออกมาทางหูทางตา ออกมาทั้งหมดเลย พอออกมา มันก็ส่งออกหมด มันก็เป็นเรื่องกิเลสหมด แล้วมันรู้จักใคร? รู้จักเปลิงใจ รู้จักพระเปลิง เปลิงมันเผา มันเผาหัวใจ แล้วมันเป็นพระเป็นเจ้า เป็นพระผู้ปฏิบัติมันมีประโยชน์อะไร ถ้ามันยังมีไฟเผา อยู่มันจะเป็นประโยชน์อะไร เพราะธรรมะเป็นธรรมะดับไฟ ดับไฟโทสะ โมหะมันดับตรงนั้น

ถ้าเราตั้งสติไว้ คัดแปลงมัน ถ้ามันปลุกชน กัลยาณปลุกชนเพราะมันฝึกฝน พุทโธๆ มันต้องสงบเข้ามาให้ได้ ถ้าสงบเข้ามาแล้ว สงบเข้ามาเห็นใหม่ สมาธิก็ให้รู้จักว่าเป็นสมาธิ สมาธิมันเกิดที่ไหน? สมาธิมันเกิดจากจิตที่ฟังชาน โดยสามัญสำนึกของเราจิตมันฟังชานเพราะกิเลสมันยุแหยมันเป็นไปตามธรรมชาติของมัน แล้วเรามีสติ เรามีความเชื่อ เรามีศรัทธา มีความเชื่อศรัทธา เราฝึกฝนของเรา เราควบคุมของเรา ควบคุมให้จิตมันสงบเข้ามา พวจิตมันสงบเข้ามา สงบมาถึงฐาน

ถ้ามันไม่ถึงฐาน เวลาจิตสงบเข้ามาแล้ว เราพยายามให้สงบไปโดยทางเดียว มันทำได้ยาก บางที่มันคือดึงชัดขึ้น เราก็พยายามตั้งสติ พุทโธๆ สงบเข้ามาบ้าง ใช้ปัญญาอบรมสมาธิที่มันสงบเข้ามาบ้าง แล้วเราก็ใช้ปัญญาใคร่ครวญใน ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ใคร่ครวญในชีวิต ใคร่ครวญถึงการเกิดและการตาย นั่นคือการฝึกฝนใช้ปัญญา ปัญญาอย่างนั้นมันจะเสริมกับสมาธิให้สมาธิมีเหตุ มีผลมากขึ้น การกระทำมันเปิดทางกว้าง เปิดทางให้ใจมันฝึกได้ง่ายขึ้น มันเป็นอุปบายใจ

ไม่ใช่ว่า...พุทโธๆ แล้วจิตก็ไม่สงบสักที แล้วเมื่อไรมันจะได้วิปัสสนา การปฏิบัติมันจะได้ผลเมื่อไร

มันฝึกฝนใช้ปัญญาได้ เพียงแต่ถ้ามันสงบเข้ามา เราก็รู้ว่ามันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นการฝึกฝนปัญญา ปัญญาถ้าฝึกฝนเข้ามันจะละเอียด สุตมยปัญญา จินตมยปัญญาเห็นใหม่ มันจะเป็นจินตมยปัญญามันจะละเอียดเข้าไป เราก็ฝึกของเรา เราต้องทำของเราหมั่นคราด หมั่นไถ หมั่นฝีกหมั่นฝน การฝึกการฝนนั่นคือการฝึกหัวใจ การทรมานใจ ทรมานกิเลส ถ้าทรมานกิเลส ขึ้นมา ใช้ปัญญาอบรมสมาธิเข้ามาบ่อยครั้งเข้า การใช้ปัญญามันจะทำให้มันคง ให้ดีขึ้น พอดีขึ้น

ถ้าจิตนะ ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าเป็นปัญญาวิมุตติ จิตมันจะเห็นอาการของจิต จิตเห็นอาการของจิต ไม่ใช่เห็นจิต เห็นอาการ เห็นความเป็นไปของความคิด ความคิดมันเกิดมาจากอะไร? มันก็เกิดมาจากจิต ถ้าความคิดเกิดจากจิต ถ้ามันจับอาการของมันได้ มันวิปัสสนาของมันได้ เห็นใหม่ มันเป็นเปลือกใจ มันเพิกออก

ถ้าเป็นขิปปาปัญญา ถ้าใช้ปัญญาขาดปั๊บ มันขาดทั้ง ๔ ชั้นตอนเลย มรรค ๔ ผล ๔ มันจะขาดตั้งแต่บุพพจนเป็นพระอรหันต์เลย แต่ถ้าเวไนยสัตว์มันไม่ขาดอย่างนั้น มันต้องใช้วิปัสสนาต้องใช้จับความคิดให้ได้ จับจิตได้ ถ้าจับจิตได้ จิตมันสงบเข้ามาจนถึงมันมันคงแล้ว มันออกค้นคว้า มันจับอาการของมันได้ จับความคิดที่เกิดจากจิต มันจับได้ ถ้าจับได้ นั่นนะ จะเป็นวิปัสสนา

วิปัสสนาเพราะอะไร เพราะความคิดมันไม่ใช่จิต ถ้าความคิดมันไม่ใช่จิต ทำไมมันคิดขึ้นมาทำไมมันทุกข์ มันทุกข์ นี่มันทุกข์นะ ทุกข์อะไร ทุกข์เพราะเราไม่เข้าใจมัน เราต้องเข้าใจว่าจิตมันอยู่ที่ไหน เราเกิดมาเราเป็นมนุษย์ใช่ไหม เราเป็นมนุษย์ จิตมันอยู่ในร่างกายเรา ใจนี้มันอยู่ในร่างกายเรา แล้วมันคิดใคร? มันก็คิดในตัวมันเอง ในเมื่อมันคิดตัวมันเอง ความสงสัยอันแรกคือสงสัยเรื่องกายเรา ความสงสัยเรื่องชีวิต สงสัยเรื่องตัวตน ที่นี้ตัวตนมันเป็นความเห็นผิด เห็นผิดในสัkkายทิฏฐิ ความเห็นผิดเห็นใหม่

ถ้าเป็นสมาธิ เป็นเจโตวิมุตติเห็นใหม่ สงบ พุทโธๆ พอจิตมันสงบเข้ามาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนมันตั้งมั่น สิ่งที่ตั้งมั่นนี่น้อมไปหากาย ถ้าน้อมไปหากาย เห็นกาย เห็นกายนั้นเป็นเจโตวิมุตติ ถ้าไม่เห็นกาย ใช้พิจารณากายโดยปัญญา ใช้พิจารณากายโดยปัญญาก็ได้ว่า สภาพร่างกายมันดำรงชีวิตอย่างไร คุณิ เวลานั่งเจ็บก็โอย ถ้าร่างกายเป็นเรา เราต้องควบคุมเราได้ มันต้องเป็นความจริงกับเรา ทำไมเราควบคุมไม่ได้เลย เราสั่งไม่ได้เลย

ดูของๆ เราสิ ของๆ เรา แก้วแหวนเงินทองเราจะจับไปไว้ที่ไหนก็ได้ จะไปฝากธนาคาร
 ไปไหนก็ได้ เราจะโอนธนาคารผ่านบัญชีก็ได้ เราสั่งโอนบัญชีไปไหนก็ได้ มันใช้ได้หมดเลย แก้วแหวน
 เงินทองนี้ เราจับของเรา สิทธิของเรา เราจะผลัดเปลี่ยนมืออย่างไรก็ได้ แต่ร่างกายได้ใหม่ ไม่ให้
 มันเป็นไปอย่างที่เราปรารถนาได้ไหม? ไม่ได้ ไม่ได้เลย มันไม่ใช่เป็นเราโดยธรรมชาติ มันเป็น
 ของชั่วคราวที่เราเกิดมา มันได้ชีวิตนี้มา ชีวิตนี้มามันก็มีกายกับใจ

นี่ใจมันอยู่กับเรา ใจมันอยู่ในร่างกายนี้ ถ้าพิจารณาไป เห็นกายนี้พิจารณาไป ถ้าพิจารณา
 กายเป็นเจโตวิมุตติ น้อมมันไป ให้มันแปรสภาพของมันไป มันแปรสภาพให้มันขยายส่วน เป็น
 วิภาคะ อุกคหนิมิต วิภาคะนิมิตเห็นใหม่ ขยายส่วน แยกส่วน สิ่งที่แยกส่วนเพราะความรู้สึก เห็น
 ใหม่ คุณติ ดูอย่างคลื่นวิทยุ คลื่นโทรศัพท์ คลื่นต่างๆ มันต้องมีคลื่นไซ้ใหม่ มันถึงนำสื่อสารนั้นไป
 ได้ นี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ว่าจิตมันเกาะ คือคลื่น คือมันเกาะกาย เกาะความยึดมั่นถือมั่น เพราะมัน
 เป็นธรรมชาติของมัน

เป็นมนุษย์เห็นใหม่ ชาติ ๔ ชั้น ๕ เป็นธรรมชาติของมนุษย์ สามัญสำนึกของมนุษย์มัน
 เป็นอย่างนั้น นี่ถ้าเราพิจารณาไปมันจะถอนสามัญสำนึกอันนี้ไป ถอนสิ่งที่มันเกาะเกี่ยวสิ่งนี้ไป ถ้า
 มันถอนออกมา มันถอนมันก็ปล่อยๆ การปล่อยนี้มันถอนชั่วคราว เป็นตถังคพหวน มันปล่อย
 ปล่อยครั้ง ปล่อยแล้วปล่อยเล่า สิ่งนี้ต้องทำซ้ำทำซากๆ ถึงที่สุดนะ ถึงที่สุดมันจะขาด สิ่งที่ขาดเห็น
 ใหม่ สิ่งที่ขาดมันจะเชื่อมต่อกันเองไม่ได้ มันเป็นอกุปปธรรม สิ่งที่เป็นอกุปปธรรมมันจะเห็น
 สภาวะความเป็นจริงของมัน ต้องเป็นสภาวะความเป็นจริง

นี่ใจ สมณะคือความสงบของใจ วิปัสสนาคือการใช้ปัญญา ฤทธิซีไพรในสมัยพุทธกาลนะ
 กภาพเทวิล อาพารดาบส เข้าสมาบัติได้ เข้าสมาธิได้ แล้วเข้าใจว่านั่นเป็นธรรม ถ้าเราเข้าสมาธิแล้ว
 เราเป็นความว่างๆ อยู่ เราเข้าใจว่าเป็นธรรม เดียวมันก็เสื่อม เสื่อมเพราะอะไร เพราะมันมีสิ่งเร้า
 สิ่งเร้าคือกิเลสตัณหาความทะยานอยาก แล้วมันมีสังโยชน์มันมัดไว้โดยธรรมชาติของมัน

แต่ขณะที่เราวิปัสสนา สิ่งเร้ามันก็มี แต่เวลาสังโยชน์มันขาด พอสังโยชน์มันขาดเห็นใหม่
 สังโยชน์มันขาด ขาดเพราะอะไร ขาดเพราะมรรคญาณ มรรคญาณคืออะไร? มรรคญาณคือมรรค
 ๘ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อริยสัจอันนี้สำคัญมาก สำคัญเพราะมันเป็นความจริงเพราะมันเป็น
 มรรคญาณ จิตนี้กลั่นออกมาจากอริยสัจ จิตนี้มันเข้าไปในอริยสัจ สัจธรรม ในมรรคญาณที่หมุน

เข้าไป ปัญญา มันหมุนเข้าไปทำลายตัวจิต ตัวจิตมันกลั่นออกมา เพราะมันยังมีจิตอยู่ มีจิตอยู่เพราะอะไร เพราะพระโศดาบันยังเกิดอีก ๗ชาติใช่ไหม มันยังมีจิตอยู่ แต่ถ้าเรายังรู้จักมัน เพราะอะไร

เพราะสิ่งที่ทำมันปล่อยกิเลสอย่างหยาบออกไป พอปล่อยกิเลสอย่างหยาบออกไป สิ่งที่เป็นสภิกาคามรรคมันก็จะไปกลั่นกิเลสอันละเอียดเข้าไปบ่อยครั้งเข้า เห็นใหม่ ถึงบอกว่า ไม่มีใครรู้จักจิต ไม่มีใครเห็นเห็นจิต เห็นจิตคือเห็นนิमित เห็นจิตคือเห็นเป็นสมาธิ ถ้าเห็นจิต สมาธิตัวจิตตัวภพ ถ้าตัวภพมันก็หลง หลงว่าสิ่งนี้เป็นธรรม เป็นนิพพาน

แต่ถ้ามันบอกว่าสิ่งนี้เป็นจิต สิ่งนี้เป็นสมาธิ จิตมันหดสั้นเข้ามา สิ่งที่เป็นสมาธิ สมาธิคือมีกำลัง ถ้าสมาธิมีกำลัง “จิตเห็นอาการของจิต” ตัวจิตเป็นสมาธิใช่ไหม แล้วมันเห็นอาการ เห็นความเป็นไป มันจับอาการความเป็นไปที่มันกระทบกระเทือนกัน ที่เป็นการสื่อสารออกมาเป็นสามัญสำนึก ที่เป็นการสื่อสารออกมา สื่อสารคือความรู้สึก

คุณ คุณเวลาพระอรหันต์ ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์สอนเทวดา ท่านเทศน์สอนด้วยอะไร? ท่านเทศน์สอนด้วยภาษาใจ ภาษาใจคือภาษานึก ภาษานึกมันมีขั้นเห็นใหม่ สิ่งนี้นึกที่คิดมันมีกลิ่นของมันนะ มันสื่อสารกันได้ สื่อสารกับจิต เห็นจิต คุณ คนรู้ใจๆ มองตาก็รู้ใจ สิ่งนี้มันรู้สึก ความรู้สึกมันยังเทียบกันได้เลย แต่ขณะที่มันเป็นจิตมันเป็นธรรมจริงๆ มันสื่อสารกันได้

ทีนี้ ถ้าจิตเราเข้าไปจับ เข้าไปพิจารณาของมัน มันมีสภาวะแบบนี้ เราจับได้ จับได้ตามความเป็นจริงตามอริยสัจ ตามอริยสัจ คือสัมมาสมาธิไง คือปัญญาอบรมสมาธิ อริยสัจคือปัญญาที่ใคร่ครวญมา ปัญญาในศาสนาพุทธ ปัญญาคือการรอบรู้ในกองสังขาร ถ้ารอบรู้ในกองสังขารสังขารใครเป็นคนเร้ามัน? ก็คือกิเลสตัดหาความทะยานอยากเร้าให้สังขารมันคิด มันปรุง มันแต่ง

พอเป็นปัญญารอบรู้ในกองสังขาร สังขารมันทำท่ายกิเลส กิเลสมันก็อาย เพราะมันเหตุผลไง เหตุผลที่มันคิดว่ามันอาย อายมันก็ปล่อย ปล่อย เห็นใหม่ นี่ไง มันก็เข้าไปสู่ความสงบ แล้วถ้ามันจับได้ จิตมันจับอาการของจิต จับความคิดใจ ตัวจิตไม่ใช่ความคิด มันจับความคิด จับความคิด เพราะอะไร เพราะเป็นสัมมาสมาธิ เพราะมันเป็นสัมมา

ถ้าเป็นมิจฉา เป็นมิจฉามันปล่อยมันก็ว่าเป็นธรรมไง พอมันปล่อยความคิด เพราะความคิดไม่ใช่จิตอยู่แล้ว ความคิดมันเกิดดับ มันเป็นเงา มันเป็นอาการ มันเป็นเปลือก สิ่งที่เป็นเปลือก พอเรา

ปกอกเปลือกออก เราก็มารู้ว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม... ไม่ใช่ พอคำว่า “ไม่ใช่” ไม่ใช่โดยสัญชาตญาณนะ แต่มันไม่ใช่โดยกิเลสไง พอใช่โดยกิเลสมันถึงไม่รู้รู้จักสมาธิใจ

สมาธิในปัญญาอบรมสมาธิมันก็เป็นสมาธิอันหนึ่ง ในกำหนดพุทโธเป็นพุททจริต มันก็เป็นสมาธิอันหนึ่ง สมาธิต่างๆ มันคุณภาพของจิต จิตที่มีคุณภาพอย่างหนึ่งมันก็ทำได้อย่างหนึ่ง คุณภาพของมันเป็นอย่างไรรูปภาพ เห็นไหม คุณภาพที่สูง คุณภาพที่ต่ำ คุณภาพที่ปานกลาง แล้วในคุณภาพนั้นมันก็มีแตกต่างกันออกไปอีก มหาศาลเลย ในการกระทำแล้วเราจึงทำโดยสัญชาตญาณความจริงของเรา

ถ้าทำโดยสัญชาตญาณความจริงนะ เราจะรู้จักของเราไปเรื่อย คำว่า “รู้จัก รู้จริง เห็นจริง” ถ้ารู้จริง เห็นจริง รู้จักมันก็ปล่อยๆ ถึงที่สุดมันขาด ไม่ต้องรู้จัก คำว่ารู้จักมันเป็น “สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา” นะ มันเป็นสภาวะธรรม มันเป็นสิ่งที่มันเกิดตามความเป็นจริง แต่ถ้ามันเป็นความจริง ไม่ต้องรู้จักมันเป็นอย่างนั้น โสคาบันเป็นโสคาบันอยู่อย่างนั้น มันจะเป็นอื่นอีกไปไม่ได้ มันเป็นอย่างนั้นไปไม่ได้เลย มันเป็นข้อเท็จจริงของมันเอง ของจิตที่มันได้ไปวุฒิภาวะอย่างนั้นแล้ว

สิ่งที่เราทำขึ้นไป วิปัสสนาขึ้นไป สูงขึ้นไปเห็นใหม่ มันก็จับขึ้นไป ชั้นอย่างหยาบ ชั้นอย่างกลาง ชั้นอย่างละเอียด ถ้าชั้นอย่างหยาบจับแล้วมันเป็นอุปาทาน สิ่งที่ละเอียด ถ้าพิจารณา กาย เห็นใหม่ พิจารณาด้วยปัญญา มันคืนสู่สภาวะของเขานะ คือถ้าพิจารณาด้วยปัญญา มันจะปล่อยของมัน เพราะโดยสมาธิ โดยการแผดเผา มันจะคืนสู่สภาพเดิม พอสู่สภาพเดิม โลกนี้ราบหมด เพราะมันขาด เวลาขาดโลกนี้ราบเป็นหน้ากลองเลย กามราคะ ปฏิฆะอ่อนลง อ่อนลงเลย สิ่งที่ย่อลงย้อนเข้าไป นี่ชั้นอย่างละเอียด

สิ่งที่ชั้นอย่างละเอียด ทีนี้เป็นกามราคะ ชั้นอย่างละเอียด คำว่า “ชั้น” คือเปลือก เปลือกผลไม้ จิตคือตัวเนื้อผลไม้ ตัวเปลือกคือตัวเปลือกของผลไม้ ความคิด ชั้นไม่ใช่จิต ในเมื่อมันมีเปลือกผลไม้อยู่ มันมีชั้นอยู่ แต่เปลือกนี้มันติดแน่น ติดแน่นเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้ ปฏิสนธิจิต มันมีสภาวะแบบนี้ มันก็พาหมุนเวียนเกิดเวียนตาย เพราะสิ่งนี้มันเป็นสถานะของกามราคะ

ถ้าพิจารณาเป็นเจโตวิมุตติ สิ่งที่ยึดสงบแล้วถ้าพิจารณากายมันจะเป็นอนุสสุกะ สิ่งที่เป็นอนุสสุกะ มันอนุสสุกะโดยธรรม แต่ถ้าเป็นกิเลสมันเป็นสุกะ เพราะกิเลสมันชอบ “สุกะ” คุณติ ทุกคนชอบสวยชอบงาม ทุกคนชอบสิ่งที่ดี ไม่ชอบสิ่งที่ชั่ว...คิดดี คิดสิ่งที่ชอบ สิ่งที่น่าพอใจ นี่ความสวย ความงาม ความพอใจใจ

สิ่งที่เป็นกามราคะ เป็นปฏิฆะ ปฏิฆะคือข้อมูล กามราคะเป็นสิ่งที่สวยที่งาม สิ่งที่น่าพอใจ ขนาดไหนมันก็เป็นอนิจจัง มันไม่เป็นความจริงหรอก แต่เพราะเราหลง เราไม่เข้าใจ แต่มันหลง เข้าใจในขั้นของกามราคะ มันยึดมั่นถือมั่นของมันมาก เพราะโดยสามัญสำนึกของจิตมันเป็นอย่าง นั้นหมด

นี่ใช้ปัญญาหมุน ใช้ปัญญาใคร่ครวญบ่อยครั้งเข้าๆ แล้วกลับมาที่สมณะ ถ้าไม่กลับมา สมณะ เวลาใช้บ่อยครั้งเข้ามันจะไม่มีกำลัง พอไม่มีกำลังนะ กำลังเราอ่อน อย่างมากก็ยันกันไว้ อย่างน้อยมันจะแพ้เลย คือล้มลุกคลุกคลานเลย ทำไม่ได้ คือให้เห็นภาพอย่างนั้นไม่ได้ ให้มันแปรสภาพอีกไม่ได้ แล้วถ้าเรายังพยายามต่อไปนี่เราจะท้อมาก เราจะเหนื่อยมาก เราจะเพื่อยมาก แต่ถ้า มันเป็นความเป็นข้อเท็จจริงนะ เรากลับมากที่พุทโธ กลับมาที่ความสงบ กลับมาเพิ่มกำลังของมัน

ถ้ากำลังของมันมีแล้วกลับไปพิจารณา มันจะทำได้ ทำได้ขนาดไหน มันจะมีเหตุมีการณ์ เพราะมันปล่อยวาง คำว่า “ปล่อยวาง” คุณิ เราทำงานของเราเกือบเสร็จ แต่ไม่เสร็จ มันก็เป็น ผลงานของเราใช่ไหม “เกือบเสร็จ แต่ไม่เสร็จ” คุณิ เราเอาวัตถุที่ต่างกัน แล้วไปบรรจุให้เข้ากัน มันเข้ากันไม่ได้ นอตเกลียวมันไม่เหมือนกัน จะเข้ากันไม่ได้ นี่เหมือนกัน ในเมื่อวิปัสสนาไป เรา เห็นอยู่ เราขาดอยู่ เราไปแสวงหาสิ่งนั้นมา แต่เราจะมาสร้างสมให้เป็นอย่างธรรมชาติไม่ได้ แต่กิเลส มันสร้าง สร้างภาพให้เราคลาดเคลื่อน ให้เรากลุ่มหลง ให้เราเข้าใจว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ

เวลาปฏิบัติไปมันมีกรณีอย่างนี้เยอะมาก กรณีที่กิเลสมันทำให้ไขว้เขว การกระทำของเรา ไม่ได้สมตั้งใจ มากเกินไป น้อยเกินไป ยึดหน้า ยึดหลัง มันผิดไปหมดเลย สิ่งที่ทำมาเห็นใหม่ เพราะอะไร เพราะถ้าไม่มีการกระทำอย่างนี้ ไม่เคยผ่านประสบการณ์อย่างนี้ มันถึงจะไม่รู้จักว่าถ้า จะเข้าไปรู้จักมันยากมาก แต่เห็นมันแล้วจับมันได้ แล้ววิปัสสนาได้นี้คือผลงานนะ ผลงานในการ ต่อสู้ ในการแยกแยะในการกระทำ

ถ้ากระทำบ่อยครั้งเข้าๆ มันจะคล่องตัว ความคล่องตัวคือการชำนาญ พอชำนาญขึ้นมาคือ ละเอียดขึ้นบ่อยครั้ง แล้วมันพลิกแพลงมาก สิ่งที่พลิกแพลงเพราะอะไร เพราะกิเลส กิเลสมันแก่น กิเลสนะ มันอยู่กับเรา มันเกิดมากับเรา สิ่งที่เกิดมากับเรานี้มันยึดมั่นถือมั่น แล้วเวลา บุปเพณิวาสนาสติปัญญาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ย้อนอดีตชาติไปไม่มีต้นไม่มีปลาย การเกิดนับไม่ได้ พระโพธิสัตว์ ๔๐สองโยย ๘ สองโยย ๑๖ สองโยย คำว่า “สองโยย” นับไม่ได้ๆๆ นี้พูดถึงสิ่งที่สร้างมาแล้วมันถึงจะหลุดพ้นไปได้ไง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ต้องเป็นอย่างนั้น ถึงได้ตรัสรู้ พระพุทธเจ้าถึงเกิดยากมาก แล้วนี่เราเกิดมาพบธรรมไง แล้วสิ่งที่เราพบธรรม แล้วเราศึกษาของเรา สิ่งที่ย้อนไปมันก็เหมือนกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นแหละ คือไม่มีต้นไม่มีปลาย สิ่งที่ย้อนมาได้ยิ่งมาก ยิ่งแน่นมาก ยิ่งให้เราอยู่ในอาณาเขตของมันเห็นใหม่

เราทำซ้ำแล้วซ้ำเล่าๆ เพราะเราเป็นเอกบุรุษนะ เราเป็นนักรบ เราจะต่อสู้กับกิเลส สิ่งที่เกิดกิเลสนะ...การชนะคนสำคัญที่สุด การชนะอื่นใดหมิ่นแสบ สร้างเวรสร้างกรรม สงครามที่ไหนที่รบกันแล้วนะ ก็เกิดตายอยู่อย่างนั้นนะ ตายเกิดอยู่ในสงครามนั้นนะ แต่ถ้าสงครามนี้ สงครามในหัวใจของเรา สงครามอยู่กับ โคนต้นไม้ สงครามอยู่กับรากขมมูล สิ่งนี้ประเสริฐที่สุด

ทีนี้ การต่อสู้ การสงครามของเรามันละเอียดลึกซึ้งซึ่งอยู่ภายใน มันถึงผิพลาต ทำอะไรไขว่ไขว่ ก็ตั้งสติขึ้นมาล้มลุกคลุกคลาน มันก็ทำบ่อยครั้งเข้า มีปัญหาขึ้นมาก็มีครูบาอาจารย์ให้ถามครูบาอาจารย์เลย ไม่ต้องเสียเวลา ถ้าไม่มีของเรานะ เราจะต้องไตร่ตรอง ต้องใคร่ครวญ ไซ้หรือไม่ใช่ วางอย่างนี้ ปล่อยขนาดนี้เป็นธรรมหรือยัง ถ้ามันปล่อยใหม่ๆ เหมือนกับสามล้อถูกหวย สามล้อไม่เคยมี ไม่เคยเป็นนะ ได้สิ่งใดมา ได้ทรัพย์สินเงินทองมา มันก็ว่ามากมายมหาศาล จิตไม่เคยเป็น มันจะวางขนาดไหน ก็นี้กว่าไซ้ นี้กว่าไซ้ พอไซ้จ่าย เพราะสามล้อถูกหวยมันทำงานไม่เป็น เพราะมันถูกหวยมา ธรรมะมันจัดสรรมา มันไม่เป็นอริยสัจ ไม่เป็นความจริง

ถ้าเป็นความจริงเห็นใหม่ เราไม่ใช่สามล้อถูกหวย เราเป็นคนทำมาหากิน เราเป็นคนทำธุรกิจขึ้นมา มันได้เงินได้ทองมา เราบริหารจัดการมันมีต้นทุนกำไร มีเหตุมีผลของมัน มันอยู่ได้ตลอดไปเพราะเราบริหารจัดการของเรา นี่ก็เหมือนกัน วิปัสสนาถ้าดีขึ้นมา มันก็มีต้นทุนของมัน ไซ้ใหม่ จากสมาธิ จากการกระทำ จากการทำธุรกิจของเราไซ้ใหม่ มันก็มีกำไรมีขาดทุน อยู่อย่างนั้น ทำบ่อยครั้งเข้า ถึงที่สุดมันจะมา ครึ้น! กันในหัวใจ ทำลายกันในหัวใจ

“ขั้น” ขั้นคือว่าเปลือกของจิต พอเปลือกของจิตมันออกไปแล้ว สิ่งที่เปลือก มันจะเปลือกไปแล้วนะ อนาคา ๕ ชั้นเห็นใหม่ ต้องซ้ำแล้วซ้ำเล่า มันจะปล่อย มันจะละเอียดเข้าไปจนถึงตัวจิต ถ้าใครรู้จักจิต มันถึงจะเห็นจิตจริง แต่ไม่มีใครรู้จักจิตเลย คนที่ไม่รู้จักจิตนะ พระอนาคายังไม่รู้จักจิต ถ้ารู้จักจิต มันหลงทำไม ถ้าพระอนาคา ถ้าไม่รู้จักจิตจะเห็นจิตได้อย่างไร จิตมันอยู่ที่ไหน ในเมื่อจิตมันอยู่ที่ไหน มันถึงจะรู้จักมัน ถ้ารู้จักจิตเห็นใหม่ รู้จักจิตมันถึงเห็นอวิชา

“จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส”

“จิตเดิมนี้แท้ผ่องใส” นี่ตัวจิต สิ่งที่ว่ารู้จักจิตเห็นจิต ไม่ใช่ทั้งนั้นนะ มันจะเป็นจิตอะไร สิ่ง
ที่เห็นมันจะเป็นจิตอะไร...มันเป็นอาการของจิต มันเป็นสิ่งที่ป็นสมาธิขึ้นมา มันก็มีกิเลสครอบงำ
อยู่ สิ่งที่มีกิเลสครอบงำอยู่ มันมีเชื้อไขของมัน เหมือนคนเป็นโรคเป็นภัย เป็นโรคร้ายไข้เจ็บ เห็น
ใหม่ ในตัวเรามีเชื้อโรค ในตัวจิตมันมีวิชา มันนอนเนื่องมากับจิต มันอยู่กับจิต มันเป็นอนุสัย
มันอยู่กับจิต มันนอนเนื่องของมันมา สิ่งทีนอนเนื่องของมันมา แล้วเราไม่เห็นตัวมัน เราจะไป
แก้ไขได้อย่างไร

โสดาบัน สกิทาคา อนาคา มันเห็นอาการของมันทั้งนั้นนะ เห็นสิ่งที่เป็นเปลือกมา ทำไม
องค์สัมมาพุทธเจ้าขีปปาปัญญาทีเดียวจบ จบเพราะว่าตั้งแต่เปลือกกับตัวจิตมันเป็นอันเดียวกัน มัน
เกี่ยวเนื่องกัน เวลาสลัด สลัดหมดเลย ตั้งแต่โสดาบันถึงพระอรหันต์ พลิกทีเดียวจบไปเลย แต่
ขณะที่เราเวไนยสัตว์ มันต้องเพิกต้องลอก ต้องถอนออกมา เป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา แต่ถ้าเพิกถ้า
ถอนออกมาเป็นขั้นตอนเข้ามา มันทำของมันด้วยความรู้จริง ด้วยความเห็นจริงของมัน มันจะละ
ชำระขาด ขาดเป็นสมุจเฉทปหาน มันจะไม่กลับมาสืบต่อ

สายบังคับบัญชาของกิเลสของพญามาร มันผ่านออกไปขั้นนอกชั้นใน มันออกไปยึด
เอาจากโลกนอกๆ เราถึงต้องใช้ทำสมาธิของเราเข้ามาให้มันหดสั้นเข้ามาจากปุถุชนเป็นกัลยาณ
ปุถุชน โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล มันหดสั้นเข้ามา หดสั้นเพราะอะไร เพราะเราตัดทอน เรา
ตัดทอนด้วย สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา สภาวธรรม

สัพเพ ชมฺมา อนตฺตา ธรรมทีเกิดขึ้นมา สัพเพ ธรรม ธรรมทีเกิดมันสัพเพ มันทั้งหลาย
ธรรมทั้งหลายทีเราทำมันเป็นอันละเอียดนี้ มันทำขึ้นมา มันสภาวธรรม พอมันทำลายกันแล้วเห็น
ใหม่ ทั้งสภาวธรรม ทั้งตัวธรรม มันไปไหนหมด พอมันสัมปยุต วิปยุต คลายตัวออกมาแล้ว ตัว
จิตมันละเอียดเข้าไป ถึงที่สุดถึงไปเห็นจิต ตัวจิต มันจะรู้จักจิต

ถ้ามันปล่อยโดยไม่มีเหตุผล ไม่รู้จักจิต

คูสิ ครูบาอาจารย์ทีติดอยู่ ถึงว่า “พุทฺโธสว่างไสว พุทฺโธผ่องใส”

ผ่องใสคือวิชชานะ พุทฺโธสว่างไสว พุทฺโธสว่างไสว พุทฺโธเป็นเรา เราเป็นพุทฺโธ ก็นี่ไง
ในมหายานบอก เจอพุทธะทีไหนให้ฆ่าพุทธะก่อน ถ้าไม่ได้ฆ่าพุทธะ...เพราะนี่ไม่เห็นจิตใจ เรา

แต่ถ้าเป็นธรรม อรหัตตมรรคละเอียดขนาดไหน รู้จักจิต เห็นตัวจิต แล้วเข้าไปทำลาย... อรหัตตมรรค...อนาคา พระอนาคาละสังโยชน์ได้ ๕ ตัว เห็นไหม พระอนาคายังมีสังโยชน์ รูป รากะ อรูปรากะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา

รูปรากะ อรูปรากะ รูปฉาน อรูปฉาน นี้รูปอันละเอียด รูปรากะ อรูปรากะ ก็นามรูป รูป รากะ อรูปรากะ รูป อรูป มานะ อุทธัจจะ อวิชชา สิ่งนี้มันละเอียดขนาดไหน นามรูปก็ตัวจิต มันเป็นตัวของมัน เดี่ยวส่องใส เดี่ยวเศร้าหมอง เดี่ยวพลิกเปล่ง เดี่ยวอาลัยอารมณ์อยู่ในตัวมันเอง อยู่ในตัวของมันเอง นี้รู้จักจิต เห็นตัวจิต

ตัวจิตอันละเอียด นี้ปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิระ ตายไปเกิดบนพรหม เพราะอะไร นี้พระอนาคา มันยังไม่เห็นจิต ถ้ายังไม่เห็นจิต ไม่เห็นปฏิสนธิจิต ไม่เห็นฐิติจิต จะทำลายตัวจิตไม่ได้ ถ้าจะทำลายตัวจิต มันต้องรู้จักจิต แล้วต้องเห็นจิต

แล้วเห็น เห็นอย่างไร เห็นด้วยอะไร? เห็นด้วยอรหัตตมรรค อรหัตตมรรคเป็นอย่างไร แล้วไปเห็นอย่างไร นี่การเห็น การเห็นในการปฏิบัติมันเป็นคุณสมบัติของจิตแต่ละดวง มันไม่เหมือนกัน

แต่ขณะที่เราเอาพระไตรปิฎก มรรค ๘ ต้องเป็นอย่างนั้นๆ สิ่งนี้มันเป็นรูปแบบเกินไป รูปแบบเนื้อหาสาระการประพฤติปฏิบัติ มันเนื้อหาสาระของจิตแต่ละดวง เพราะอำนาจวาสนาของจิตแต่ละดวงมันไม่เหมือนกัน ถึงการเห็น การรู้ ในการประพฤติปฏิบัติในกรรมฐานเรา วิธีการขุดคุ้ยเข้าไปค้นคว้า ค้นหา หาเหตุ หาจำเลย แล้วในการใช้วิปัสสนา ใช้ปัญญาใคร่ครวญ มันถึงมีสมณะ วิปัสสนา

สมณะคือสร้างกำลัง แล้วสร้างเหตุสร้างผลเข้าไป เวลามันถึงวิปัสสนา มันใคร่ครวญของมันนะ นี่พอมันจับได้ อรหัตตมรรค เห็นจิต รู้จักจิต จับจิต แล้วตัวจิตนั่นคือตัวอวิชชา ตัวจิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส แล้วจะข้ามพ้นกิเลสด้วยวิธีการอย่างไร นี่มันจะจับของมัน มันจะพิจารณาของมันถึงที่สุดแล้วมันพลิกไป

พลิกไปถึงที่สุด เห็นไหม จิตไม่มี เพราะจิตได้ทำลายแล้ว เพราะตัวจิตเป็นตัวภพ กิเลส ๓ กิเลสสวะ อวิชชาสวะ ภาวาสวะ ตัวภพ ตัวจิต ตัวจิตโดนทำลายแล้ว มันสะอาดไปแล้ว จิตไม่มี กลายเป็นธรรมธาตุ ถ้าจิตไม่มี พระอรหันต์มีไหม

นี่สูญ สูญอะไร? สูญไปจากกิเลส

ถ้าสูญไม่มีเลยหรือ สูญจากกิเลสด้วย สูญแบบไม่มีด้วย... ไม่ใช่

สูญไปจากกิเลส สูญหมด แต่มี มีเพราะอะไร มีเพราะมันเป็นคุณธรรม เป็นคุณธรรมเป็น
สิ่งที่มีอยู่ที่นั่น มีเหมือนไม่มี ไม่มีเหมือนมี สิ่งที่เป็นไปเห็นใหม่ นี่รู้จักจิตนะ

เราจะไม่รู้จักตัวเราเลย แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติเข้าไป เราไปยึดในตำรา ทิ้งตัวเองไปยึด
ในตำรา ทิ้งตัวเองไปยึดประเพณีวัฒนธรรม ทิ้งตัวเองไป ประเพณีวัฒนธรรมเป็นการหล่อหลอม
ให้ชาวพุทธ เป็นการหล่อหลอมให้ผู้ที่ดำรงให้ศานามั่นคง เป็นการหล่อหลอมเข้ามาสู่การ
กระทำอย่างหยาบ ให้เข้าไปสู่การกระทำอย่างละเอียด คุลี ดอกไม้ ดอกไม้สวยงามมาก แต่กลิ่น
ถ้ากลิ่นมันหอม กลิ่นมันมาจากไหน? มันมาจากเกสรดอกไม้ แล้วตัวดอกไม้ล่ะ ตัวดอกไม้มันเดี่ยว
มันย่อยสลายไปแล้วมันก็เป็นแค่น้ำ แต่กลิ่นของมันล่ะ นี่ไง ความรู้สึกของใจ กลิ่นคือคุณงาม
ความดี คุณงามความดี รูปแบบประเพณีวัฒนธรรมเป็นอย่างนั้น

สิ่งที่ทำมาเราก็ทำกับเขา แต่ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ เรามีวุฒิภาวะแล้ว เรารู้แล้วไม่ทำ วาง
ไว้ใจ สงวนเวลาไว้ประพฤติปฏิบัติ สงวนเวลาไว้ไล่ถอนจิต จิตมันจะออกตรงนั้นนะ เวลาไม่
ภาวนานะ มันก็ต้องทำนั่นทำนี่ ทำนี่ทำนั่น มันจะออกตรงนั้นไง เราปิดกั้นมันซะ สิ่งที่เป็น
ประเพณีวัฒนธรรม...รับรู้ ถึงเวลาทำก็ทำ จริง จริงตามสมมุติ สมมุติมีจริง ถึงเวลาสมมุติมีจริง
เรื่องของธรรมวินัยก็ต้องเป็นตามจริงนั้น แต่ถ้าเวลาปฏิบัติแล้วต้องให้ละเอียดเข้ามา

ธรรมและวินัยถึงที่สุดแล้วนะ นี่เป็นศาสดาของเรา ถ้าเราถึงแล้วมันอยู่ที่ใจ ใจสัมผัสสิ่ง
นี้ได้แน่ ใจเป็นความจริง รู้จักใจของตัวเอง ถ้ามันเป็นความจริง สิ่งที่อยู่มา ใจกับจิตมันเป็นอัน
เดียวกัน เป็นแต่สมมุติต่างกัน สมมุติว่าเป็นใจ สมมุติว่าเป็นจิต ถ้าวิปัสสนาไป ถ้าไม่มีจิตไม่มีใจ
เราก็นั่งอยู่ไม่ได้ สิ่งที่นั่งอยู่เห็นใหม่ ชีวิตถึงมีคุณค่าที่นี้ มีคุณค่าเพราะเรายังมีชีวิตอยู่ เพราะยังมี
ลมหายใจเข้าและลมหายใจออกอยู่

ถ้าถึงที่สุดหมดอายุขัยนะ ถ้าไปเกิดเป็นเทวดามันเป็นโอปปาติกะ ถ้าตายไปเกิดเป็นมนุษย์
ก็ไปเข้าไปในครรภ์ ถ้าไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ไปเกิดในน้ำครำ ไปเกิดเป็นตัวหนอนในน้ำครำ
จิตมันไปทันทีนะ จิตนี้ไปทันที

แต่ถ้ารู้จักมันแล้วนะ พระอรหันต์จะอยู่อีก ๑ กัปก็ได้ จะอยู่เท่าไรก็ได้ เพราะอะไร เพราะจิต...พระอรหันต์มีธรรมนะ มีคุณธรรม เวลาตายนี้ธรรมเคลื่อนออกจากกาย นี่สอุปาทิเสสนิพาน พระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่เห็นใหม่ มันรู้จักรู้ทั้งหมด ไปไหนรู้หมด ถ้ารู้หมดแล้วมันไม่ออก มันจะตายได้อย่างไร เว้นไว้แต่ถึงอายุขัย หมายถึงว่ามันหมดเวรหมดกรรม แล้วเรื่องของร่างกายไง แต่ถ้ามันถึงที่สุดมันก็ไปธรรมชาติของมัน มันไปตามธรรมชาตินะ ไม่ดึงไว้และไม่เร่งรีบ เพราะเร่งรีบมันก็เป็นการจับเคลื่อน เป็นความอยาก เป็นตัณหา

แต่สิ่งที่มันเป็นไปตามความเป็นจริง นี่คือการรู้จักมันแล้ว ถ้ารู้จักแล้วจะไม่มี ความสงสัย รู้จักมันแล้วจะเข้าใจหมด แต่ถ้าเรายังไม่รู้จัก เราต้องยึดสมมุติ ยึดธรรมและวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นแนวทาง ธรรมและวินัยเป็นศาสนานะ ชี้นำให้เราแก้ไขกิเลส ชี้นำให้มีการประพฤติปฏิบัติให้เข้าถึงที่สุด เป็นการชี้นำ แต่การรู้จริง การปฏิบัติจริงมันต้องเป็นของเรา

ดูพระสารีบุตรสิ พระสารีบุตรบอกว่า ไม่เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย เพราะศรัทธาความเชื่อแก้กิเลสไม่ได้ นี่ก็เหมือนกัน การชี้นำเป็นศรัทธาความเชื่อ ศรัทธาความเชื่อเป็นอริยทรัพย์ของมนุษย์ ถ้าไม่มีศรัทธา ไม่มีความเชื่อ เราจะไม่มี การกระทำ ไม่มีการค้นคว้าเหมือนที่วาดคิดไง ถ้าใจมันคิดนะ มันจะไม่ทำอะไรเลย แค่อเข้าไปเป็นมิจฉาสมาธิ มันยังว่าเป็นนิพพานเห็นใหม่ มันคิด มันเข้าใจของมัน มันสร้างภาพของมัน

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าศรัทธา ศรัทธาแล้วศึกษา ศึกษาแล้วใคร่ครวญประพฤติปฏิบัติ การลองผิดลองถูก ลองมันไปเรื่อย ทำเรื่อย สิ่งนี้มันจะเกิดกับเรา มันจะเกิด มันเป็นการสอนจิตไปในตัว การสอน นี่ภาคปฏิบัติ มันก็เข้าไปประสบ มันเข้าไปสัมผัส สัมผัสสิ่งนั้น รู้สิ่งนั้น เห็นสิ่งนั้น

รู้โดยสมมุติไปก่อน รู้โดยการพยายาม สัพเพ ธมมา อนตตา สภาวะธรรมที่มันยังเป็นอนัตตาอยู่ ยังเกิดยังดับอยู่ ยังหมุนเวียนอยู่ ยังเป็นอนิจจังอยู่ จนถึงที่สุดมันสมดุขของมันนะ มัน เป็นความจริงของมัน ถ้ามันสมดุขของมันนะ สร้างเหตุแล้วผลไม่มีได้อย่างไร เรากำหนดพุทโธๆ โดยสติอยู่พร้อม มันจะไม่เป็นสมาธิได้อย่างไร ถ้าเป็นสมาธิแล้ว ถ้ามีการฝึกฝนมีการให้มันออกไป มันจะไม่เป็นวิปัสสนาได้อย่างไร

แต่ที่มันไม่ไป เพราะมันเป็นสมาธิแล้ว มันสงบแล้ว เข้าใจว่ามันเป็นวิปัสสนาไง ไม่ยอมให้มันไป ไม่ยอมมีสติยับยั้งไป คือไม่มีการควบคุมมันออก ไม่มีสติสัมปชัญญะควบคุมให้เป็นไปตามความเป็นจริง ความเป็นจริงมันเป็นอย่างนั้น แต่เรารู้อย่างนี้ เราคิดว่ามันเป็นอย่างนี้ มันเลยไม่

มีการหมุนเนื่องกันต่อไป ถ้ามีการหมุนเนื่องมันจะเป็นอีกสถานะหนึ่งๆ สถานะที่สูงขึ้นๆ สถานะ
นะ สิ่งที่เป็นสถานะเพราะมันเป็น สัพเพ ชมมา อนตฺตา

สิ่งที่เป็นความจริงไม่เป็นสถานะ ไม่ใช่สถานะ มันเป็นธรรม เพราะมันไม่มีการ
เปลี่ยนแปลง มันจะเป็นสถานะได้อย่างไร โสดาบัน สกิทาคา อนาคา ไม่ใช่สถานะ มันเป็นอย่าง
นั้นจริงๆ มันเป็นความจริงของมัน มันถึงเป็นอกุปฺปธรรมัง อกุปฺปธรรม-อกุปฺปธรรม นะ

สิ่งนี้เรายังมีชีวิตอยู่ ยังมีลมหายใจอยู่ ตั้งสติของเรา แล้วพยายามทำของเรา พยายามของเรา
นะ ความพยายามเป็นความเพียรชอบ ความเพียรชอบ

“เราจะล่วงพ้นกิเลสด้วยความเพียร”

ไม่มีทางไหนเลยที่เราจะชำระกิเลส เราจะต่อสู้กับกิเลสได้ ไม่มีทางไหนเลย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกแล้ว “เป็นผู้ชี้ทาง”

เราเป็นคนที่มีประพฤติกปฏิบัติ เราเป็นคนที่เห็นงาน เห็นทรัพย์จากภายใน เราเป็นชาวพุทธ
นะ แล้วพุทธศาสนาเห็นไหม ทำบุญกุศลขนาดไหนมันก็เป็นบุญกุศล ถึงที่สุดแล้วต้องมันมีการ
ประพฤติกปฏิบัติ มันต้องมีการกระทำ แล้วมันจะประสบความสำเร็จ เอวัง